

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

UUSMAALAISTEN HYVINVOINTI 2010-LUVUN ALUSSA

Uudenmaan liiton julkaisuja E 144 - 2014

Uudenmaan liiton julkaisu E 144 - 2014
ISBN 978-952-448-412-1
ISSN 2341-8885 (pdf)

Ulkoasu: Anni Levonen
Valokuvat: Tuula Palaste-Eerola

Verkojulkaisu
Helsinki 2014

Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Uusimaa Regional Council // Helsinki-Uusimaa Region

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi

UUSMAALAISTEN HYVINVOINTI 2010-LUVUN ALUSSA

UUSMAALAISTEN HYVINVOINTI 2010-LUVUN ALUSSA

KUVAILEHTI	5
PRESENTATIONSBLAD.....	6
JOHDANTO.....	7
2. VÄESTÖRAKENNE.....	8
2.2 Ruotsinkielinen ja vieraskielinen väestö.....	12
2.2. Väestön koulutustaso.....	14
3. TYÖLLISYYS, TYÖTTÖMYYS, TYÖKYVYTTÖMYYS.....	17
4. TULOT JA TOIMEENTULO.....	21
5. ASUMINEN.....	28
5.1. Asunnottomuus.....	32
6. RIKOLLISUUS.....	33
7. HYVINVOINTIPALVELUT.....	35
8. TERVEYSPALVELUT.....	43
10. YHTEENVETO.....	48
LÄHTEET.....	49
LIITE 1. PERHETYYPPIEN PROSENTTIIJAKAUMA 2013.....	50

KUVAILULEHTI

Julkaisun nimi

Uusmaalaiden hyvinvointi 2010-luvun alussa

Julkaisija

Uudenmaan liitto

Raportin laatija

Markku Hyypiä

Julkaisusarjan nimi ja sarjanumero

Uudenmaan liiton julkaisu E 144 - 2014

Julkaisuaika

2014

ISBN

978-952-448-412-1

ISSN

2341-8885

Kieli

suomi

Sivuja

50

Tiivistelmä

Tässä selvityksessä käsitellään uusmaalaiden hyvinvointia ja maakunnan väestöllisiä edellytyksiä viimeisten tilastotietojen valossa. Tuoreimmat tiedot ovat vuosilta 2010–2013 ja työttömyyden osalta vuoden 2014 elokuulta.

Hyvinvointia käsitellään taloudellista, terveydellistä, sosiaalisesta ja koulutuksellisesta näkökulmasta. Tarkastelussa ovat etenkin Uudenmaan alueelliset erot. Aluejakona on käytetty pääasiassa seuraavia alueita: koko maa, Uusimaa, Uudenmaan kunnat (26) ja Uudenmaan suuret osa-alueet, jotka ovat itäinen Uusimaa, läntinen Uusimaa, KUUMA-seutu ja pääkaupunkiseutu.

Avainsanat (asiasanat)

hyvinvointi, toimeentulo, sosiaalipalvelut, terveyspalvelut, Uusimaa

Huomautuksia

Julkaisun pdf-versio löytyy verkkosivuiltamme www.uudenmaanliitto.fi/julkaisut.

PRESENTATIONSBLAD

Publikation

Uusmaalaisen hyvinvointi 2010-luvun alussa (Nylänningarnas välfärd i början av 2010-talet)

Författare

Nylands förbund

Rapporten är utarbetad av

Markku Hyypiä

Seriens namn och nummer

Nylands förbunds publikationer E 144 - 2014

Utgivningsdatum

2014

ISBN

978-952-448-412-1

ISSN

2341-8885

Språk

finska

Sidor

50

Sammanfattning

Det här sammandraget behandlar i ljuset av den senaste statistiken nylänningarnas välmående och landskapets förutsättningar på invånarbasis. De nyaste uppgifterna härstammar från åren 2010-2013 och för arbetslöshetens del från augusti 2014.

Välfärden behandlas ur en ekonomisk, hälsobaserad, social och utbildningsmässig synvinkel. Speciellt de regionala skillnaderna inom landskapet ingår i granskningen. Indelningen har i huvudsak omfattat följande områden: hela landet, Nyland, de nyländska kommunerna (26) och Nylands stora delområden, som är östra Nyland, västra Nyland, Kuuma-regionen och huvudstadsregionen.

Nyckelord (ämnesord)

Välfärd, utkomst, socialtjänster och hälsovårdstjänster

Övriga uppgifter

Publikationen finns i pdf-version på vår webbplats www.uudenmaanliitto.fi/julkaisut.

JOHDANTO

Ihmisten hyvinvoinnin keskeiset osa-alueet ovat taloudellinen, terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurillinen hyvinvointi. Yksi tärkeimmistä hyvinvoinnin mahdollistavia tekijöistä on koulutus. Kunnat ovat avainasemassa asukkaidensa hyvinvointipalveluiden tuottajina. Suppean määritelmän mukaan hyvinvointipalveluihin kuuluvat sosiaali- ja terveyspalvelut. Lavean määritelmän mukaan siihen kuuluvat edellisten lisäksi koulutus-, kulttuuri ja muut vapaa-ajanpalvelut kuten liikuntapalvelut. Ihmisten tarve hyvinvointipalveluille on osin sidoksissa ikään. Esimerkiksi terveyspalveluja käyttävät eniten toisaalta pienet lapset ja toisaalta kaikkein vanhimmat ihmiset.

Tässä selvityksessä käsitellään hyvinvointia taloudellisesta, terveydellisestä, sosiaalisesta ja koulutuksellisesta näkökulmasta. Selvityksen lähestymistapa on tilastollinen. Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen aineistoihin sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen SOTKANet-nimiseen tilasto- ja indikaattoritietopankkiin. SOTKANet sisältää varsin kattavat tiedot sosiaali- ja terveys-toimen alueelta. Tähän selvitykseen on valittu tietokannasta muutamia yleisluontoisia ja hyvinvoinnin kannalta olennaisia muuttujia.

Selvityksen teemat ovat:

1. Väestörakenne: ikä, ruotsinkieliset, ulkomaalaistaustaiset
2. Koulutus: korkeakoulutus, koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret
3. Tulot ja toimeentulo: verotettavat tulot, pienituloisuus, toimeentulotuki
4. Työllisyys, erityisesti työttömyys
5. Asuminen: asumisväljyys, asunnottomuus, vuokrataso
6. Rikollisuus: henkeen ja terveyteen sekä omaisuuteen kohdistuvat rikokset
7. Kuntien sosiaalipalvelut, erityisesti lasten päivähoito ja vanhuspalvelut
8. Väestön terveys: terveyden puute eli sairastavuus.

Valituista teemoista on saatavilla runsaasti tietoa. Tutkimukseen on haluttu rajata vain tuoreimmat poikkileikkaustiedot, joten aikasarjat jäävät sen ulkopuolelle. Tarkastelunäkökulmana ovat Uudenmaan alueelliset erot.

Pääasiallinen aluejako on:

1. Uudenmaan kunnat (26 kpl)
2. Uudenmaan suuret osa-alueet
 - Pääkaupunkiseutu
 - KUUMA-seutu
 - Itäinen Uusimaa
 - Läntinen Uusimaa
3. Uusimaa
4. Koko maa.

Kuntien välillä on suuria eroja joissakin hyvinvointipalveluiden tiedoissa. Tärkeäksi kysymykseksi nouseekin, mikä tai mitkä syyt selittävät erot. Yleisellä tasolla voidaan sanoa, että erot syntyvät väestöllisistä syistä, toimintakulttuurista sekä toiminnan laajuudesta ja tehokkuudesta.

Kuntien välisten erojen uskottava tulkinta vaatii hyvää tuntemusta eri kuntien tavoista järjestää hyvinvointipalveluita asukkailleen. Tällaista tietoa voi olla vain kunnilla itsellään. Tämän selvityksen tarkoituksena ei ole tulkita kuntien välisiä eroja, vaan tarjota tietoa kuntien välistä eroista. Niiden perustellaan alan asiantuntijat voivat itse pohtia syytä kuntien välisille eroille.

2. VÄESTÖRAKENNE

Ihmisen ikä on keskeinen hyvinvointipalveluiden tarvetta ja käyttöä määrittävä tekijä. Kaikenikäiset ihmiset käyttävät terveydenhuollon palveluita. Käyttö jakautuu kuitenkin epätasaisesti eri ikäryhmien välillä. Osa hyvinvointipalveluista on myös suunnattu ainoastaan lapsille, nuorille tai ikäihmisille.

Suurkäyttäjiä ovat nuorimmat eli 0–1 vuotiaat lapset sekä kaikkein vanhimmat ihmiset. Keskimäärin ihmisten terveyspalveluiden käyttö kasvaa selvästi noin 75 ikävuoden jälkeen.

Koska väestön ikä vaikuttaa voimakkaasti terveyspalveluiden käyttöön, on syytä nostaa tarkastelemaan väestön ikäjakauma Uudenmaan kunnissa.

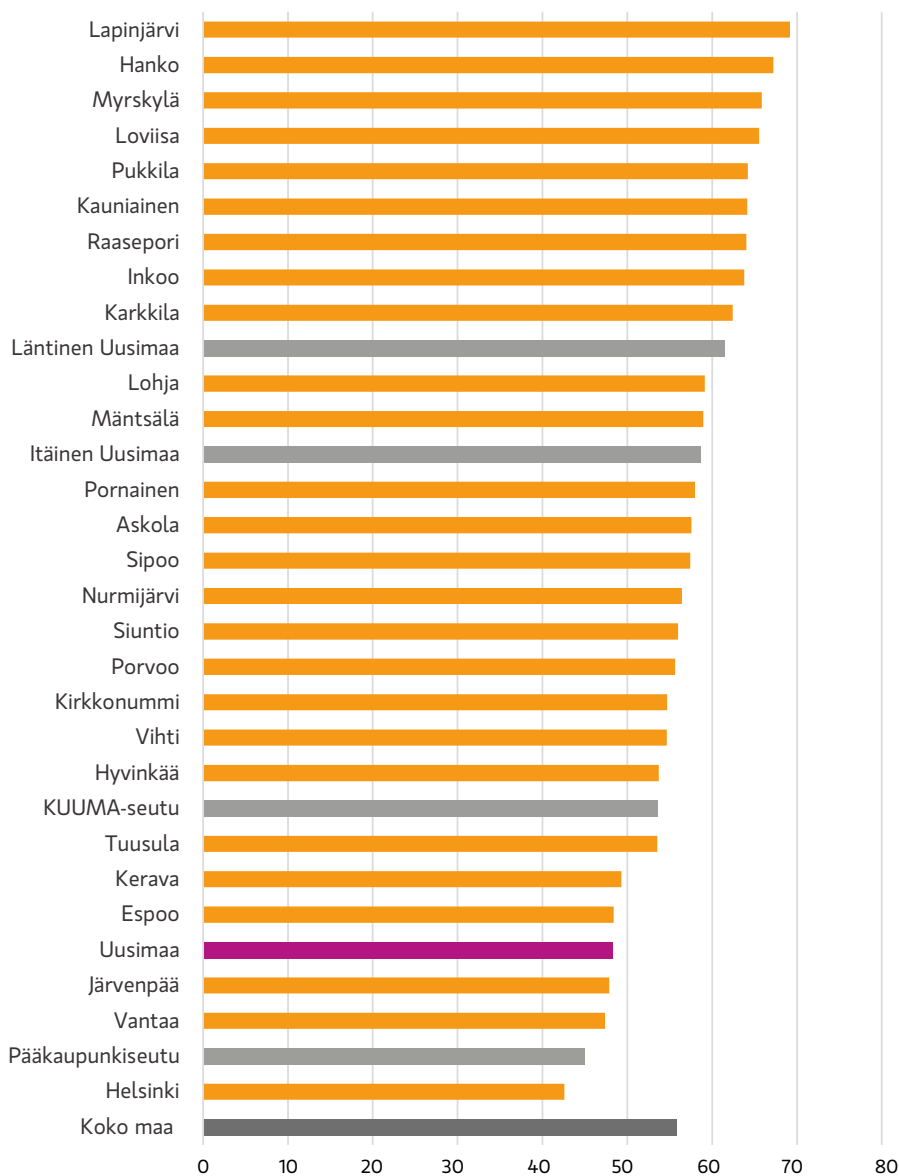
Taulukko 1. Väestön ikäjakauma (%) 2013

Alue	Ikäryhmä, vuotta				
	0–6	7–14	15–64	65–74	75–
Espoo	9,6	9,8	67,4	8,3	4,8
Helsinki	7,1	6,6	70,1	9,3	6,8
Kauniainen	7,1	11,3	60,9	11,5	9,2
Vantaa	9,0	9,2	67,8	9,0	5,0
Pääkaupunkiseutu	8,1	7,9	69,0	9,0	6,0
Hyvinkää	7,6	8,9	65,1	10,4	8,0
Järvenpää	8,6	9,1	67,6	9,3	5,3
Kerava	8,1	8,7	67,0	10,4	5,7
Kirkkonummi	10,2	12,1	64,6	8,6	4,4
Mäntsälä	9,8	11,9	62,9	9,2	6,2
Nurmijärvi	9,8	12,7	63,9	8,7	4,8
Pornainen	10,0	14,5	63,3	7,4	4,7
Sipoo	9,3	11,4	63,5	9,4	6,4
Tuusula	9,0	11,7	65,1	9,2	4,9
Vihti	9,6	11,0	64,7	9,3	5,5
KUUMA-seutu	9,0	10,8	65,1	9,4	5,7
Hanko	6,4	7,7	59,8	16,8	9,3
Inkoo	8,1	10,4	61,1	12,4	8,1
Karkkila	7,7	9,6	61,6	11,5	9,6
Lohja	7,9	10,0	62,8	11,4	7,8
Raasepori	7,1	8,5	61,0	12,9	10,5
Siuntio	9,4	12,0	64,1	9,6	5,0
Läntinen Uusimaa	7,6	9,5	61,9	12,2	8,7
Askola	9,8	11,2	63,5	9,1	6,4
Lapinjärvi	6,4	8,5	59,1	14,3	11,7
Loviisa	6,7	8,4	60,4	13,7	10,7
Myrskylä	6,7	8,5	60,3	13,2	11,3
Porvoo	8,0	9,8	64,3	10,8	7,2
Pukkila	7,1	10,7	60,9	12,5	8,8
Itäinen Uusimaa	7,8	9,6	63,0	11,5	8,1
Uusimaa	8,2	8,7	67,5	9,4	6,2
Koko maa	7,8	8,6	64,2	10,9	8,5

pienin arvo

suurin arvo

Kuvio 1. Väestöllinen huoltosuhde 2013

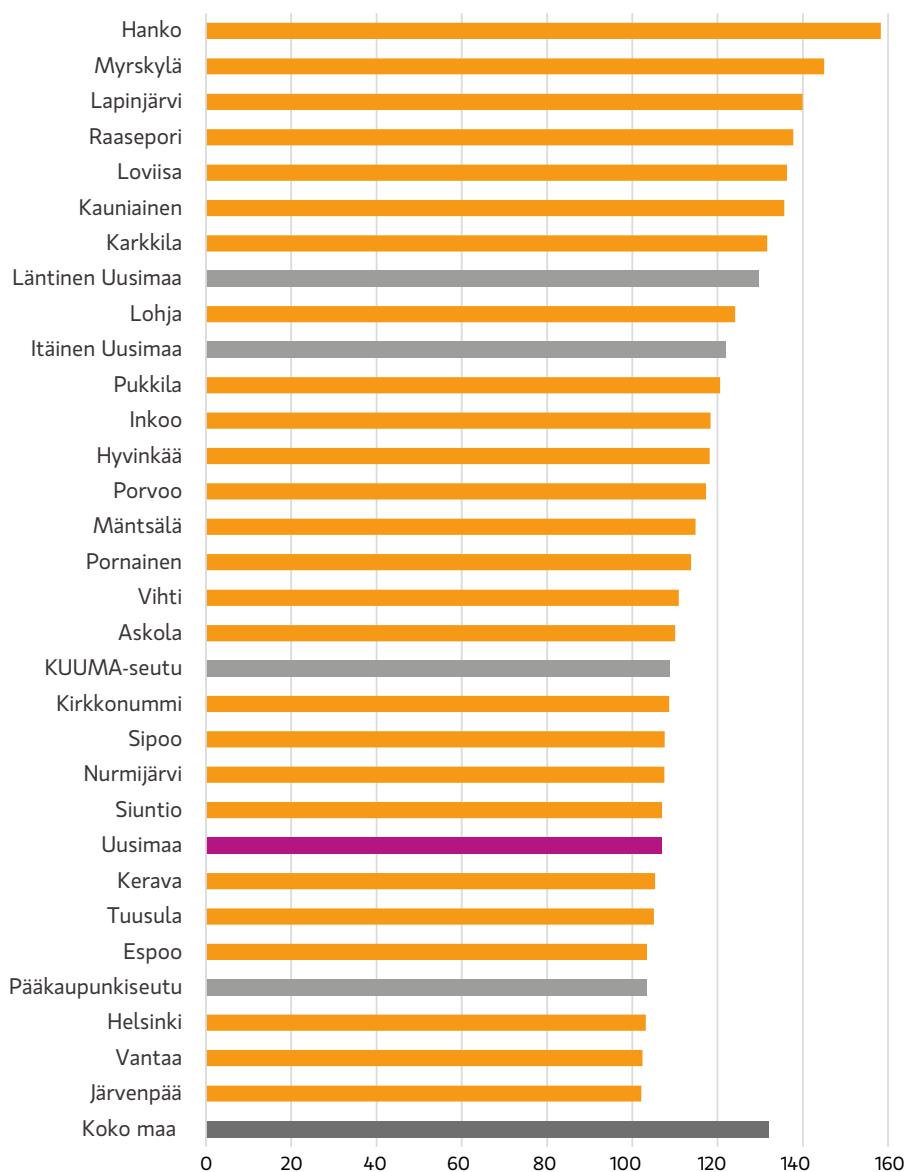
Uudenmaan kunnista nuorten, alle 15-vuotiaiden ihmisten kuntia ovat erityisesti Pornainen, Nurmijärvi, Kirkkonummi ja Mäntsälä. Eläkeikäisiä puolestaan asuu eniten Hangossa, Lapinjärvellä, Myrskylässä ja Loviisassa. Työikäinen väestö taas painottuu Helsinkiin, Vantaalle, Järvenpään ja Espooseen. Kärjistäen voidaan sanoa, että Uudenmaan lapset asuvat etenkin KUUMA-seudulla, työikäiset pääkaupunkiseudulla ja eläkeikäiset läntisellä sekä itäisellä Uudellamaalla.

Alueen ikäjakaumatieto voidaan puristaa

yhdeksi luvuksi, eli väestölliseksi huoltosuhteeksi. Se kertoo, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja yli 64-vuotiasta on sataa työikäistä kohti. Vakiintuneen käytännön mukaan huoltosuhdelaskelmissa työikäiseksi luokitellaan 15–64-vuotiaat. Rajaus kuvaa kuitenkin huonosti todellisuutta nuorimpien ikäluokkien osalta, sillä 15 vuotiaat ja heitä hieman vanhemmatkaan eivät käytännössä ole vielä työikäisiä.

Väestöllisen huoltosuhteen rinnalla käytetään elatushuoltosuhdetta eli taloudellista

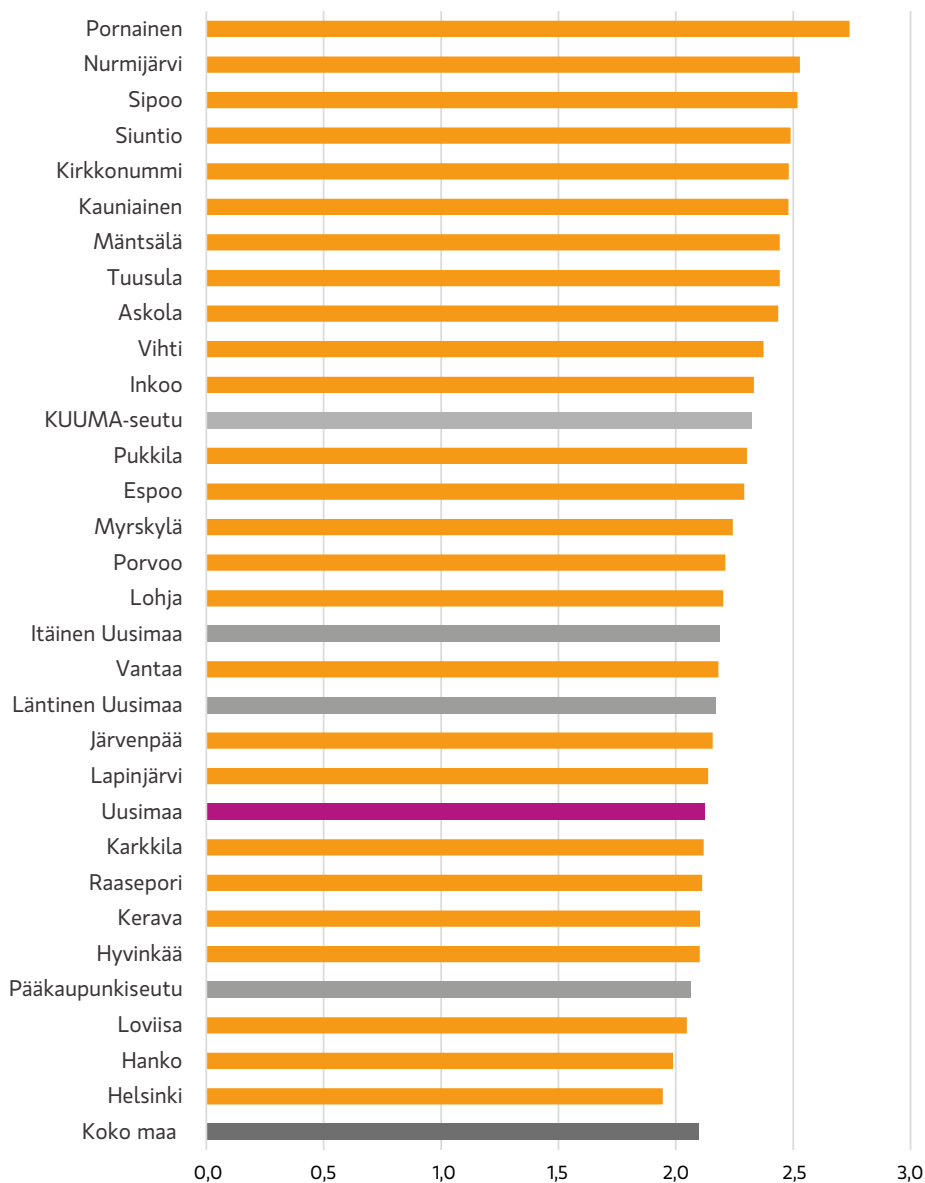
Kuvio 2. Elatushuoltosuhde 2012

huoltosuhdetta. Se kertoo, kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti. Elatushuoltosuhde määräytyy siis työllisyyden perusteella. Koska väestön ikärakenne vaikuttaa olennaisesti työllisyyteen, antavat väestöllinen huoltosuhde ja elatushuoltosuhde

samansuuntaisen tiedon yksittäisen kunnan tai alueen tilanteesta. Hyvän huoltosuhteen kuntia ovat muun muassa pääkaupunkiseudun suuret kaupungit, ja heikon huoltosuhteen kuntia puolestaan eläkeläisvaltaiset Hanko, Lapinjärvi ja Myrskylä (kuviot 1 ja 2).

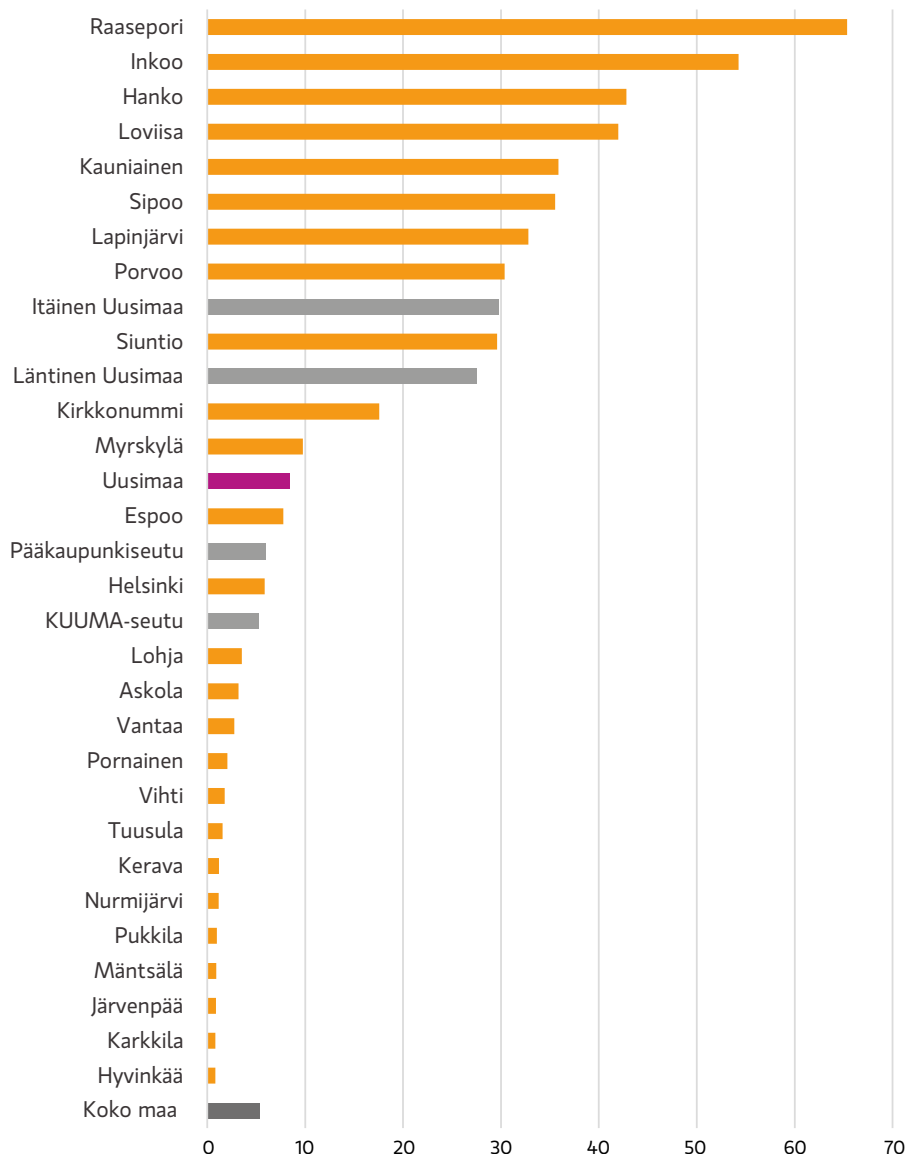
Kuvio 3. Asuntokuntien keskikoko 2013
(henkilöä)

Koska väestön ikäjakaumassa on suuria eroja Uudenmaan kuntien välillä (taulukko 1), poikkeavat myös kuntien asuntokunta- ja perherakenteet toisistaan. Pienimmät asuntokunnat sijaitsevat Helsingissä ja suurimmat Pornaisissa (kuvio 3). Yhden henkilön asuntokuntia on Pornaisissa neljäsos ja Helsingissä puolet kaikista

asuntokunnista. Joskus tietoa on tulkittu virheellisesti niin, että puolet Helsingin väestöstä olisi yksinasuvia oikean arvon ollessa 25 prosenttia. Helsingiläisten asuntokuntien pieni keskikoko johtuu yksinasuvien suuren määrän lisäksi perheiden pienehköstä koosta, joka ilmenee välillisesti liitteen 1 tiedoista.

Kuvio 4. Ruotsinkielisen väestön osuus (%) 2013

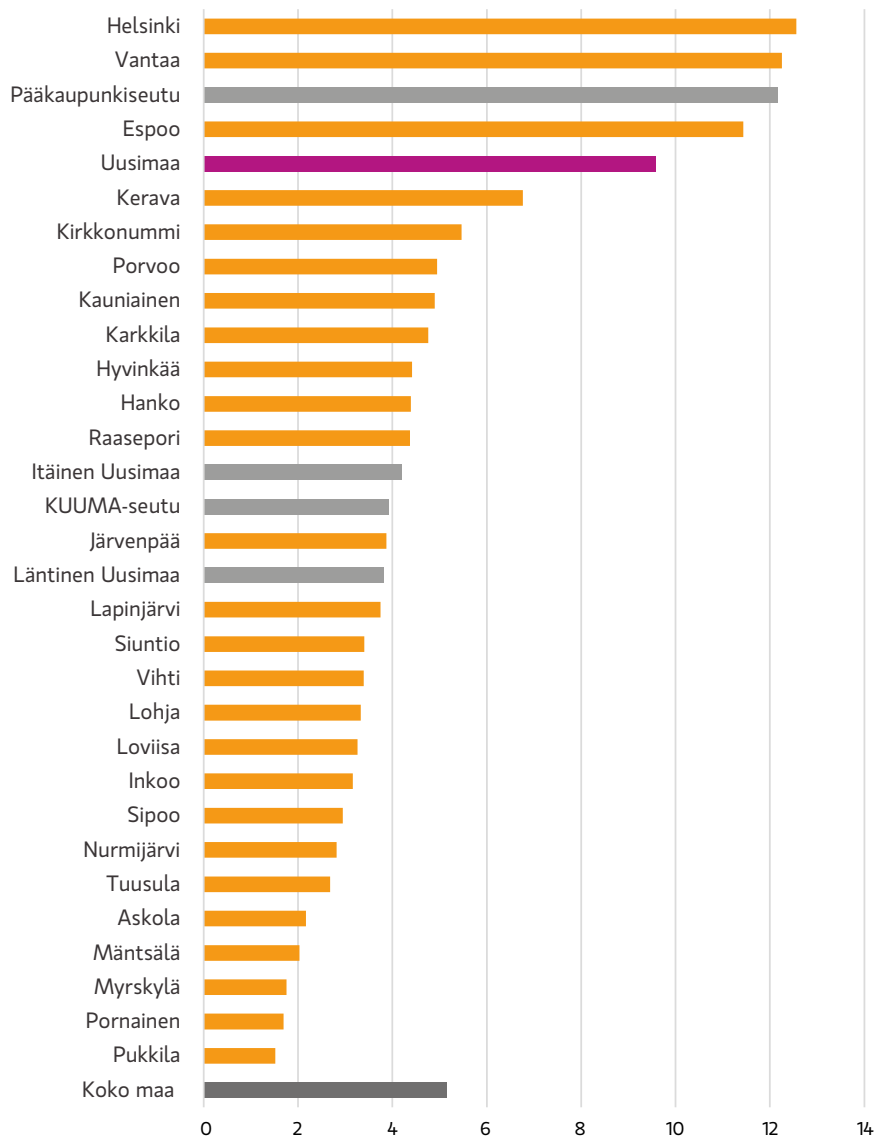
2.2 Ruotsinkielinen ja vieraskielinen väestö

Uusimaa kansainvälistyy koko ajan. Vuonna 2012 vieraskielisten väkiluku ohitti ruotsinkielisten väkiluvun. Vuonna 2013 Uudenmaan väestöstä vieraskielisiä oli jo kymmenen prosenttia, ruotsinkielisiä taas reilu kahdeksan prosenttia. Ruotsin kielen asema on vahva etenkin itäisellä ja läntisellä Uudellamaalla (kuvio 4).

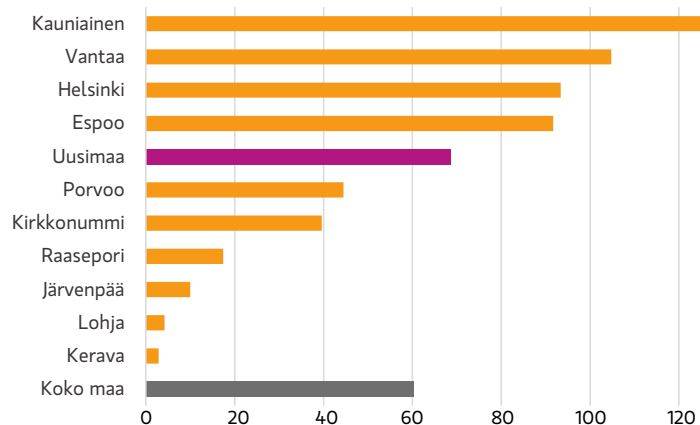
Uudenmaan alueen vieraskielinen, ulkomaalainen ja ulkomaalaistaustainen väestö keskittyy sekä absoluuttisesti että suhteellisesti pääkaupunkiseudun kolmeen suureen kaupunkiin. Ulkomaalaistaustaisella väestöllä tarkoitetaan ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajia. Heitä on vajaa kymmen prosenttia uusmaalaisista (kuvio 5).

Uudenmaan 26 kunnasta yksitoista otti vastaan pakolaisia vuonna 2013. Kärjessä olivat pääkaupunkiseudun kaupungit (kuvio 6).

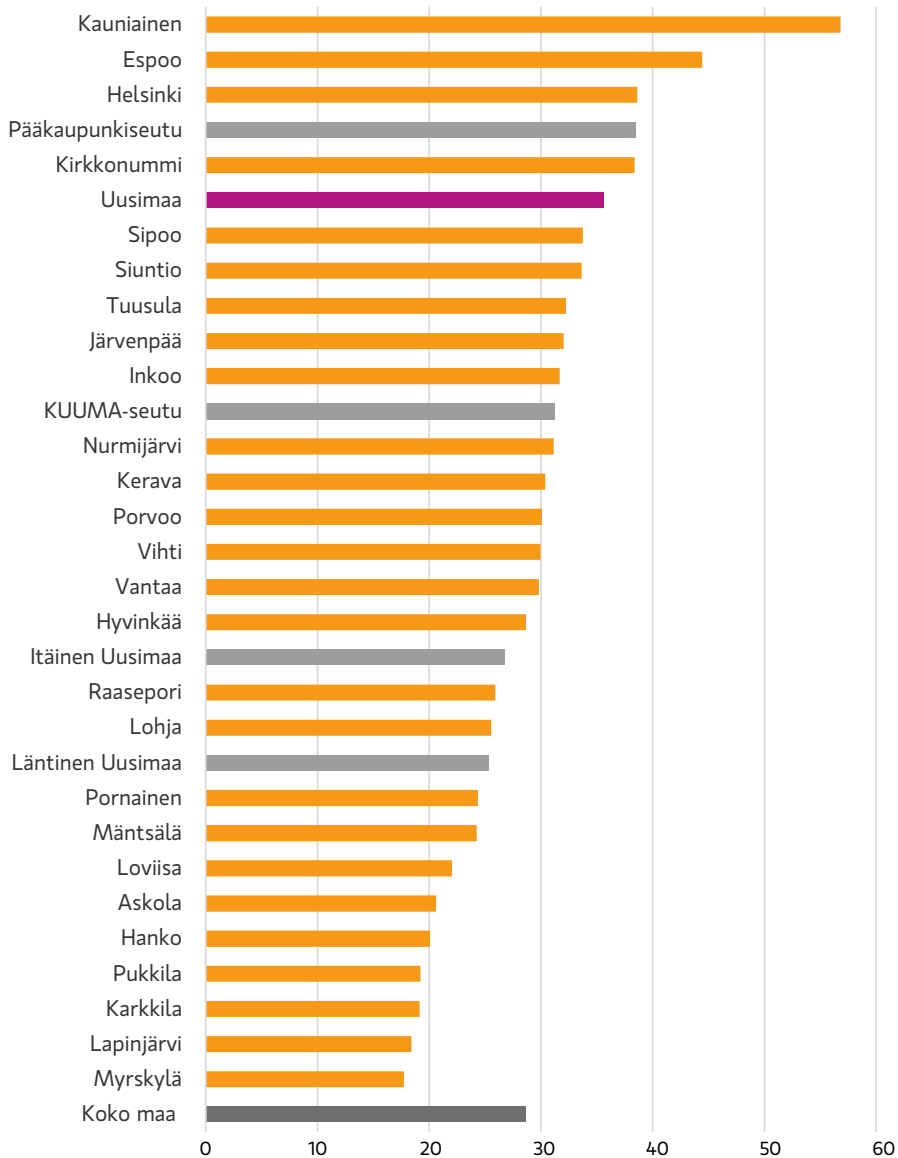
Kuvio 5. Ulkomaalaistaustaisen väestön osuus (%) 2012

Kuvio 6. Vastaanotetut pakolaiset 100 000 asukasta kohti vuonna 2013

Kuvio 7. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus (%)
15 vuotta täyttäneistä vuonna 2012

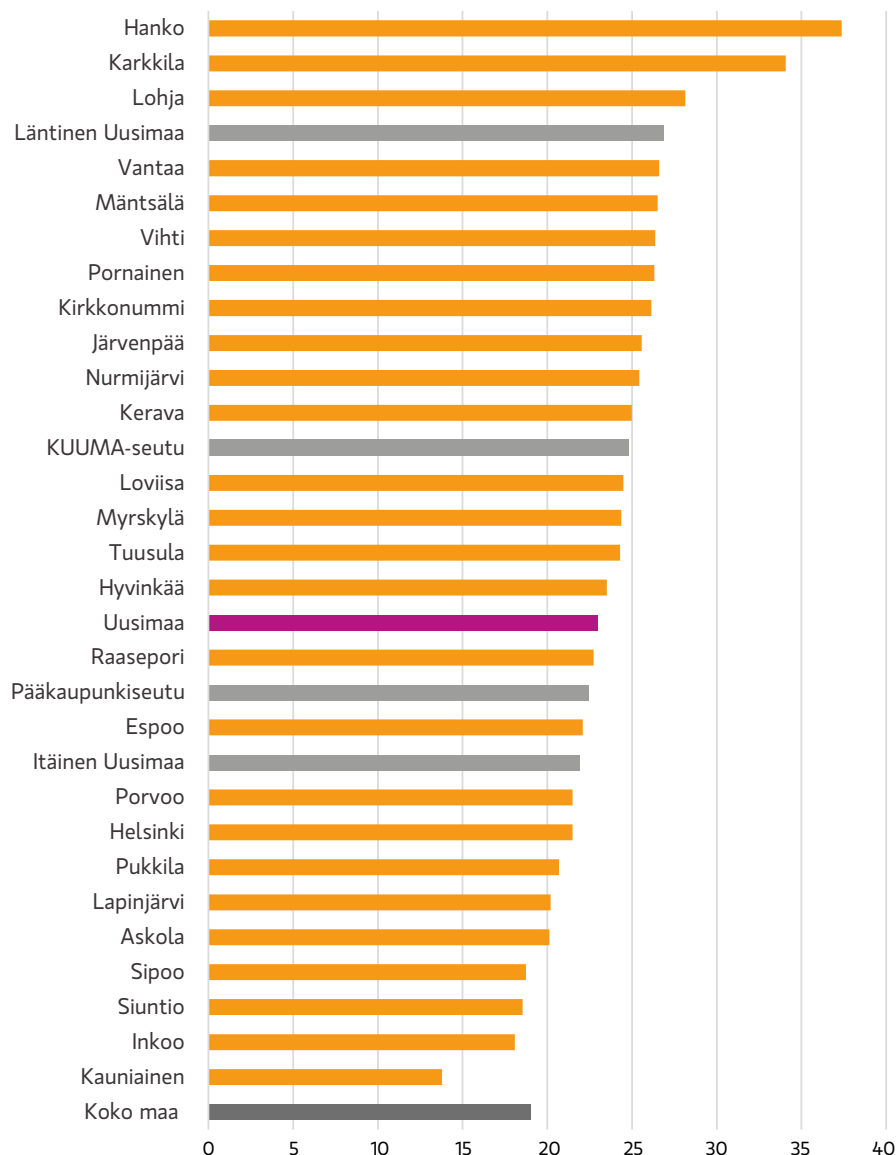
2.2. Väestön koulutustaso

Uudenmaan väestö on keskimäärin korkeasti koulutettua, mutta erot ovat suuret kuntien välillä. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneita on suhteellisesti eniten Kauniaisissa. Vähiten heitä asuu Myrskylässä ja Lapinjärvellä eli Uudenmaan maatalousvaltaisimmissa kunnissa. Vantaalla korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on melko alhainen verrattuna muihin pääkaupunkiseudun

kaupunkeihin (kuvio 7).

Korkea-asteen tutkinnoin suorittaneiden osuudella mitattuna Uudenmaan väestön koulutustaso on hyvä. Kun mittaria vaihdetaan, on tilanne kokonaan toinen. Uudenmaan nuorilta aikuisilta puuttuu perusasteen jälkeinen tutkinto useammin kuin Suomessa keskimäärin. Myös tältä osin Uudenmaan kuntien väliset erot ovat suuret.

Kuvio 8. Nuoret 20–24-vuotiaat vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa, osuus (%) ikäluokasta vuonna 2012

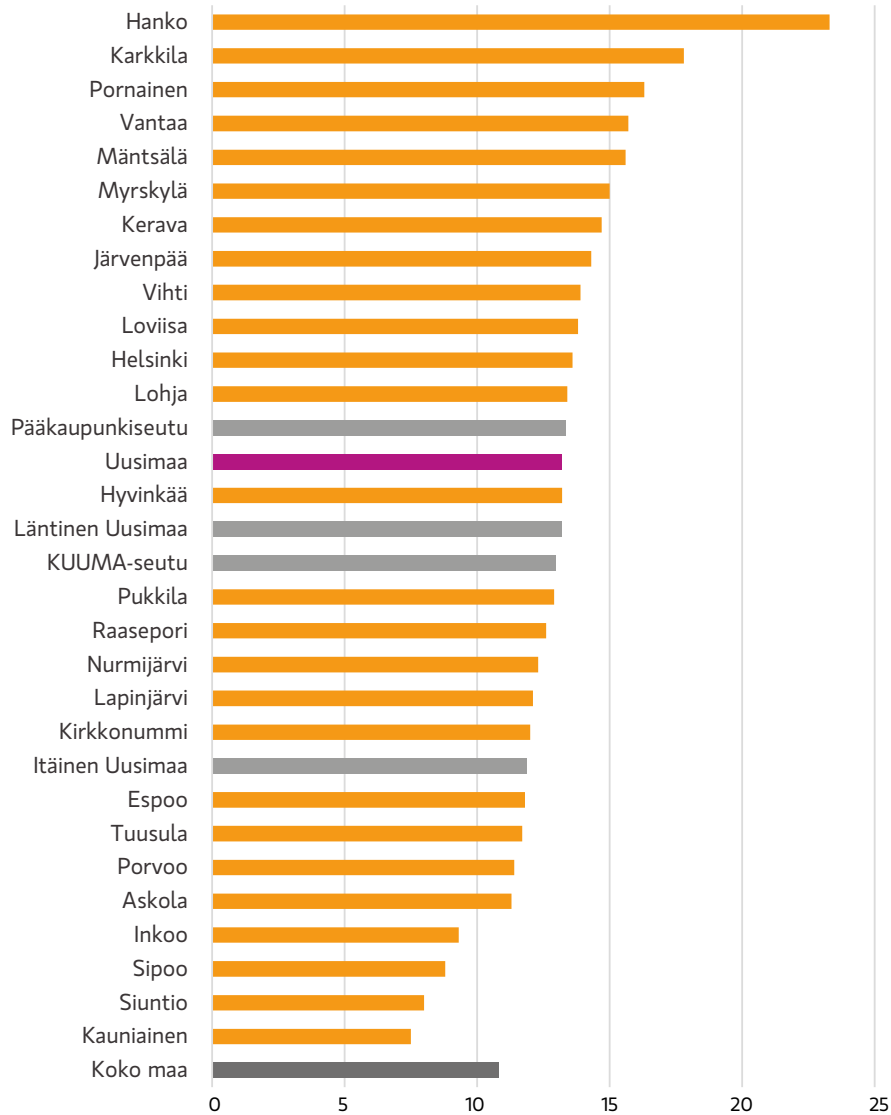
Tilanne on paras itäisellä ja huonoin läntisellä Uudellamaalla (kuvio 8). Alueiden välinen ero on kiinnostava, sillä monessa suhteessa itäinen ja läntinen Uusimaa ovat toistensa kaltaisia.

Yleisimmät syyt perusasteen jälkeisen tutkinnon puuttumiseen ovat:

1. nuori ei ole hakeutunut koulutukseen
2. nuori ei ole pääsyt koulutukseen
3. nuori on keskeyttänyt opintonsa.

Vailla tutkintoa jääneiden sijaan tai rinnalla voidaan mittarina käyttää myös koulutuksen ulkopuolelle jääneitä nuoria. Nämä nuoret eivät opiskele tai heillä ei ole lainkaan perusasteen jälkeistä tutkintoa. Tutkintorekisterin tiedot ovat luotettavia vain Suomessa suoritettujen tutkintojen osalta. Ulkomailla suoritettujen tutkintojen osalta tiedot eivät ole kattavia.

Kuvio 9. Nuoret 17–24-vuotiaat koulutuksen ulkopuolelle jääneet, osuus (%) ikäluokasta vuonna 2012

Molemmat mittarit (kuviot 8 ja 9) antavat samansuuntaisen kuvan yksittäisen kunnan tai alueen tilanteesta muihin kuntiin verrattuna. Kummassakin tapauksessa heikoin tilanne on Uudellamaalla Hangossa ja paras Kauniiaisissa.

Erojakin toki löytyy. Uudenmaan suurista osa-alueista pääkaupunkiseudulla jää eniten nuoria koulutuksen ulkopuolelle. Syynä on Helsingin ja erityisesti Vantaan heikko tilanne.

3. TYÖLLISYYS, TYÖTTÖMYYS, TYÖKYVYTTÖMYYS

Uudenmaan työttömyys on jo noin kahden vuoden ajan kasvanut suhteellisesti enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Osan kehityksestä selittää Uudenmaan koko maata parempi lähtötaso.

Lisääntyneestä työttömyydestä huolimatta Uudenmaan työttömyysaste alittaa edelleen koko maan tason. Elokuussa 2014 Uudenmaan työttömyysaste oli 10,3 prosenttia ja koko maan työttömyysaste 11,9 prosenttia¹.

Uudellamaalla ainoastaan Hangon työttömyysaste on korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Muissa Uudenmaan kunnissa työttömyysaste alittaa koko maan tason, tosin Karkkilassa luku on hyvin lähellä koko Suomen tasoa. Alhaisin työttömyysaste on Sipoossa, jossa se on vain puolet koko maan työttömyysasteesta.

Työttömäksi jääneen ihmisen kannalta tilanne pahenee sitä mukaa, mitä pidempään työttömyys jatkuu. Pitkäaikaistyöttömyys on myös yhteiskunnallisena ilmiönä hankalampi kuin kestoltaan lyhyt tai keskimääräinen työttömyys.

Pitkäaikaistyöttömyyttä laajempi käsite on rakennetyöttömyys, jolla tarkoitetaan vaikeasti työllistyviä ihmisiä.

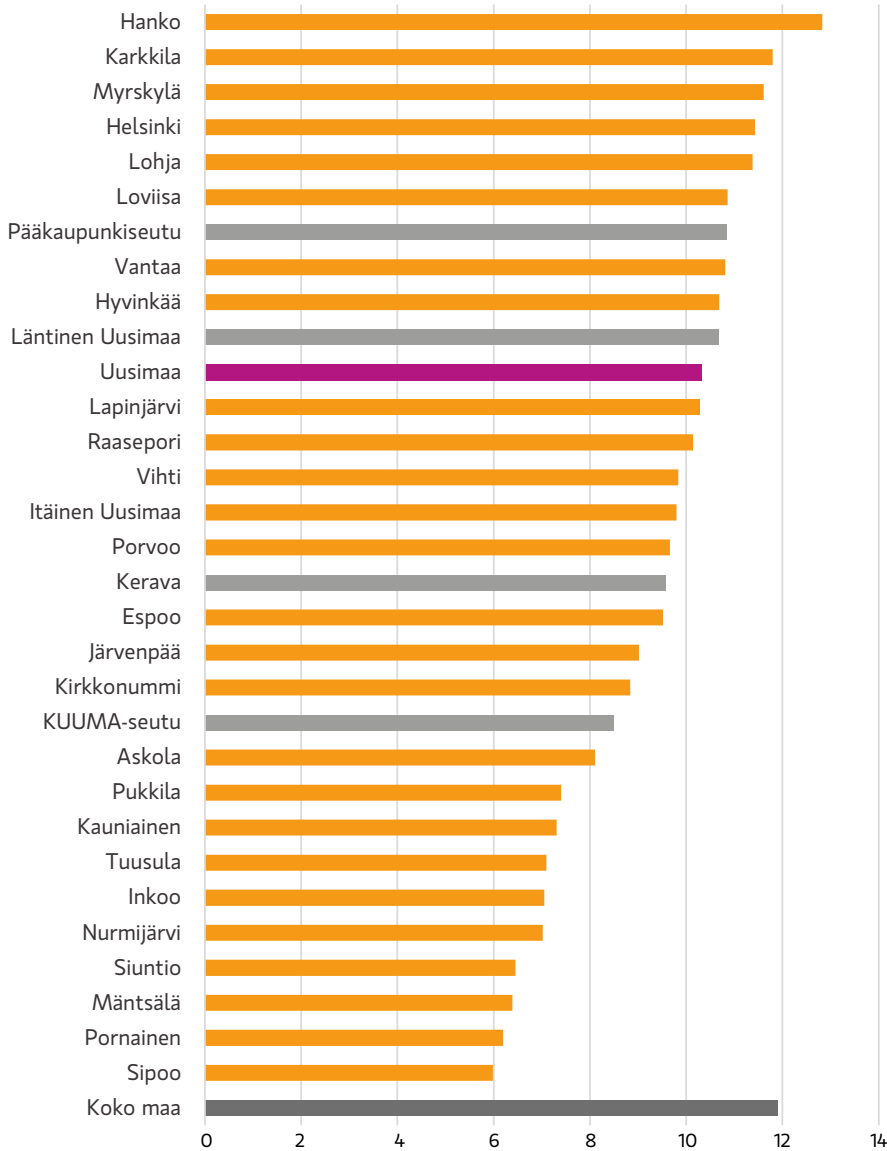
Rakennetyöttömien ryhmään luetaan kuuluvaksi:

1. Pitkäaikaistyöttömät
2. Rinnasteiset pitkäaikaistyöttömät
3. Työvoimapolitiiselta toimenpiteeltä työttömäksi jääneet
4. Työvoimapolitiiselta toimenpiteeltä toiselle työvoimapolitiiselle toimenpiteelle siirtyneet.

Pitkäaikaistyöttömien ryhmä sisältää kaikki vähintään vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä työnhakijana olleet henkilöt. Rinnasteiset pitkäaikaistyöttömät puolestaan sisältää viimeisen 16 kuukauden aikana yhteensä vähintään 12 kuukautta työttömänä työnhakijana olleet henkilöt, pois lukien edellä mainitut yhtäjaksoiset pitkäaikaistyöttömät.

¹ Työttömyysaste on esitetty työ- ja elinkeinoministeriön lukujen mukaan. Tilastokeskuksen lukujen mukaan työttömyys on alhaisempi, mutta kuntakohtaisia tietoja ei ole saatavissa.

Kuvio 10. Työttömyysaste (%) elokuussa 2014

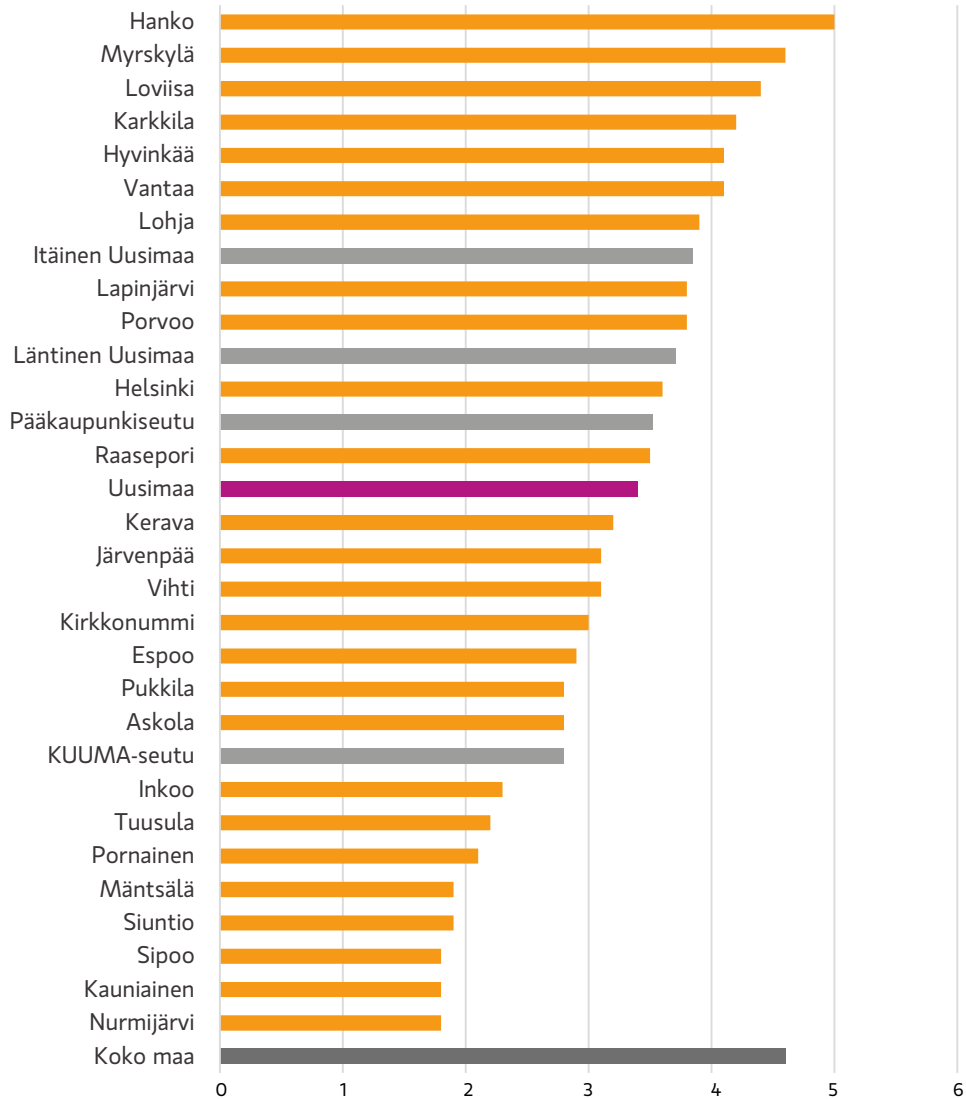

Uudenmaan 15–64-vuotiaista oli vuonna 2013 rakennetyöttömiä eli vaikeasti työllistettäviä 3,4 prosenttia. Koko maassa heitä oli 4,6 prosenttia (kuvio 11). Vaikeasti työllistyvien osuus on korkea monissa niistä Uudenmaan kunnista, joissa jalostuselinkeinojen työpaikkaosuus on korkea. Toisaalta myös Vantaalla ja Myrskylässä asuu paljon vaikeasti työllistyviä, vaikka niissä

jalostuselinkeinot eivät olekaan merkittävä työllistäjä. Sen sijaan niissä asuu suhteellisen paljon koulutuksen ulkopuolelle jääneitä, 17–24-vuotiaita nuoria. Samankaltainen tilanne on myös Hangossa, Karkkilassa ja Mäntsälässä.

Uudellamaalla on myös kuntia, joissa on suhteellisin paljon koulutuksen ulkopuolelle jääneitä nuoria, muttei korkeaa rakennetyöttömyyttä.

Kuvio 11. Rakennetyöttömyys (%) 15–64-vuotiaista vuonna 2013

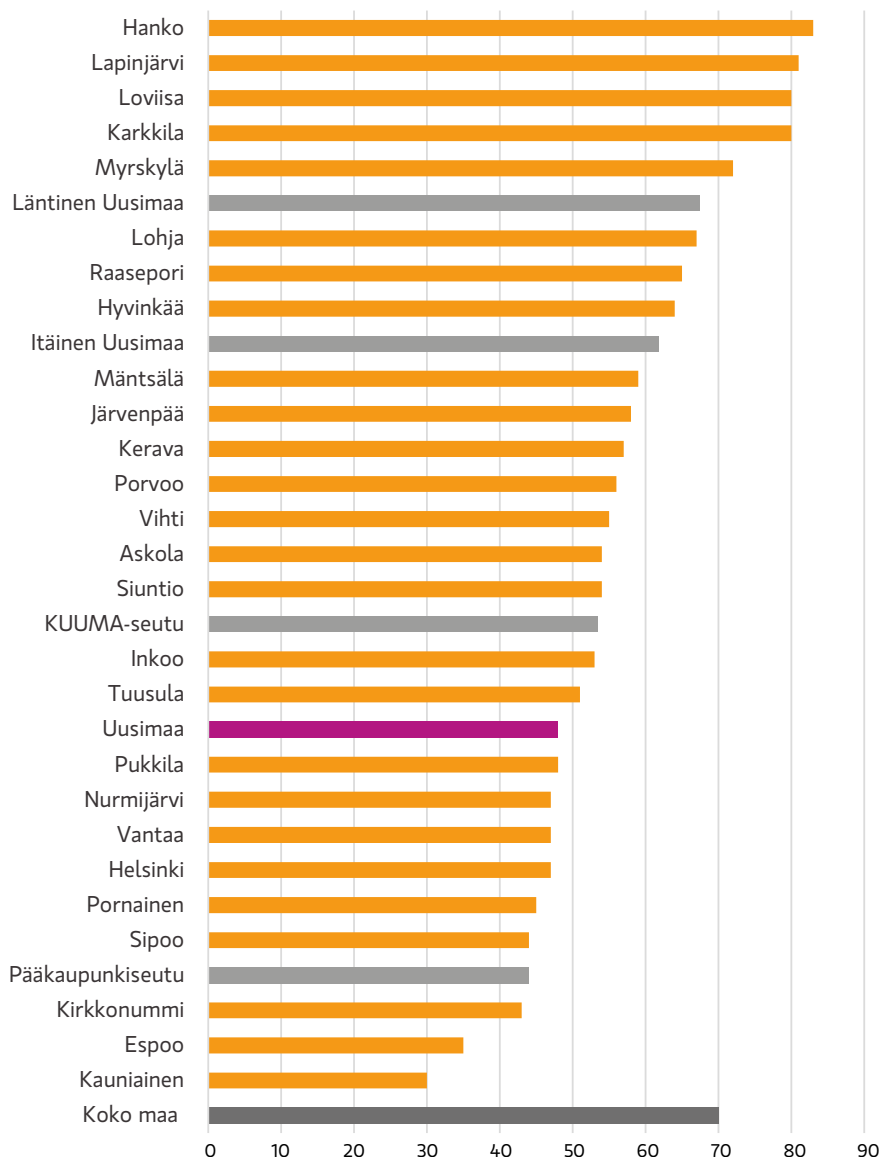

Tilanne ei siten ole lainkaan yksiselitteinen, mutta on viitteitä siitä, että jalostuselinkeinojen korkea osuus ja nuorten koulutuksen ulkopuolelle jääminen lisäävät rakennetyöttömyyden riskiä.

Työkäiset ihmiset jäävät työmarkkinoiden ulkopuolelle joko vapaaehtoisesti tai pakosta. Tyypillisiä vapaaehtoisuuden syitä ovat opinnot ja

lastenhoito, pakollisuuden syynä taas on useimpien työkyvyttömyys. Viimeisimmässä kyse on joko pitkäaikaisesta tai pysyvästä työkyvyttömyydestä. Työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen perustuu henkilön sairastavuuteen, taloudelliseen tilanteeseen ja työttömyyteen.

Kuvio 12. Työkyvyttömyyseläkeläiset 1 000 asukasta kohti vuonna 2012

Uudellamaalla suhteellisesti eniten työkyvyttömyyseläkeläisiä on Hangossa. Hangon työllisyystilanne on siis huono sekä työttömyyden että työkyvyttömyyden perusteella. Uudenmaan suurista osa-alueista työkyvyttömyyseläkeläisiä on eniten läntisellä ja itäisellä Uudellamaalla eli maakunnan teollisimmilla alueilla. Suhteellisesti vähiten työkyvyttömiä on pääkaupunkiseudulla,

jossa on vähiten teollisuutta.

Yleisimmät sairausryhmät työkyvyttömyyseläkkeen taustalla ovat mielenterveyden häiriöt sekä tuki- ja liikuntaelinten sairaudet. Uudenmaan alueellisten erojen taustalla lienevät etenkin tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, sillä teollisilla alueilla on suhteellisesti enemmän työkyvyttömyyseläkeläisiä kuin vähemmän teollisilla alueilla.

4. TULOT JA TOIMEENTULO

Yksilöiden, kotitalouksien tai perheiden tuloihin vaikuttavat monet tekijät. Tuloeroihin vaikuttaa keskeisesti yksilön työmarkkina-asema, eläkeläisillä taas työmarkkinahistoria. Työmarkkina-asemaan taas vaikuttavat etenkin ikä ja koulutus. Ihmisten toimeentuloon vaikuttaa tulojen lisäksi merkittävästi varallisuus. Varallisuustiedot ovat varsin puutteellisesti tilastoituja, eikä niitä siksi käsitellä tässä yhteydessä. Tyypillinen kotitalouksien varallisuuskohde on omistusasunto, johon liittyy enemmän tai vähemmän velkaa. Merkittävästi velkainen asunto on varallisuutta vain pieneltä osin.

Kauniaisissa asukkaiden keskitulot ovat koko Suomen suurimmat. Ne ovat keskimäärin kaksinkertaiset koko maan tasoon verrattuna ja 75 prosenttia korkeammat kuin Uudellamaalla keskimäärin. Uudenmaan pienimmät tulot ovat Myrskylän asukkailla (kuvio 13).

Mediaanituloilla (kuvio 14) mitattuna Kauniaisten asukkaat eivät ole yhtä ylivertaisia kuin keskituloilla mitattuna. Tämä viittaa siihen, että Kauniaisten asukkaiden tulot ovat jakautuneet hyvin epätasaisesti ja että Kauniaisissa merkittävästi vähemmistöllä on erittäin suuret tulot.

Tulojen jakautumista voidaan kuvata useilla eri mittareilla. Käytetyin eriarvoisuuden mittari

on Gini-kerroin, joka voi saada arvoja nolasta sataan. Mitä suurempi Gini-kertoimen arvo on, sitä suuremmat ovat tuloerot.

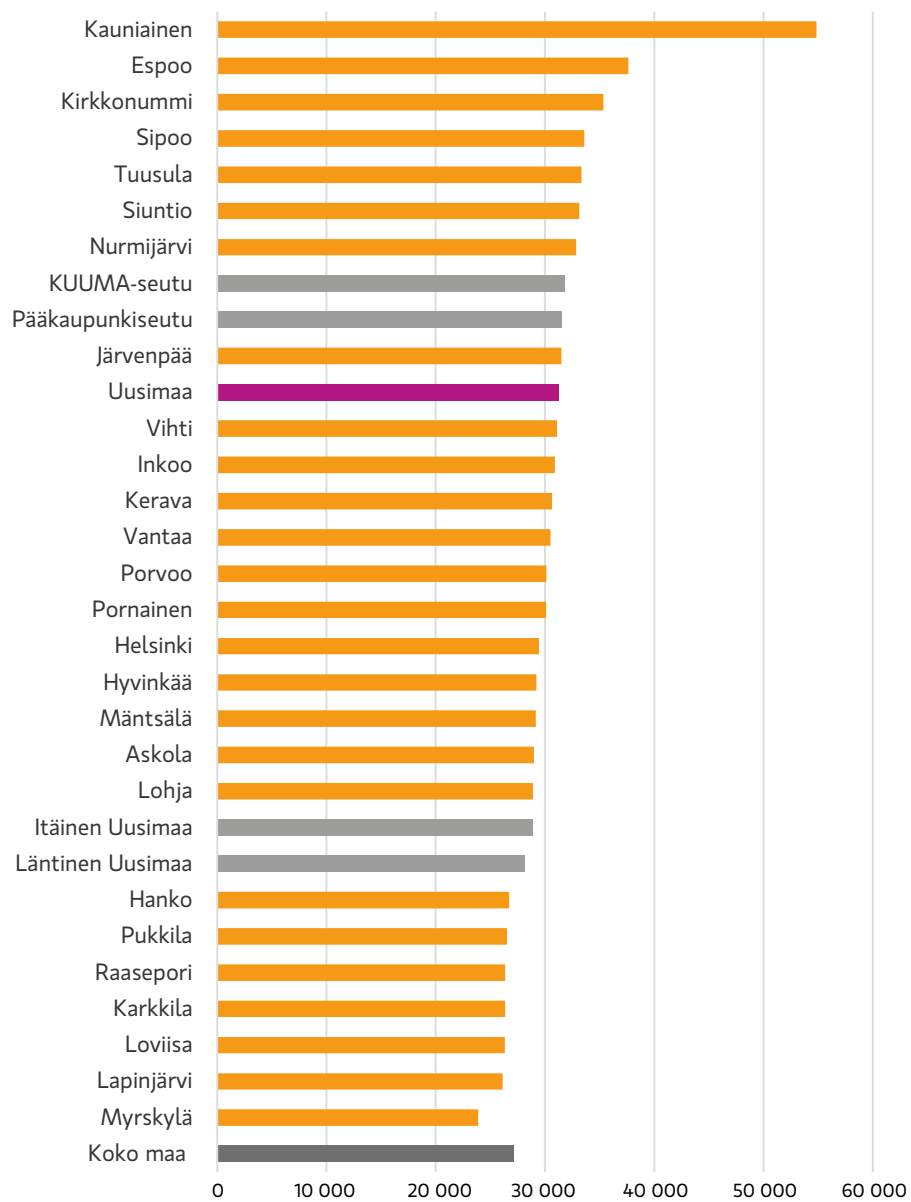
Kauniaisten Gini-kerroin on selvästi Uudenmaan korkein, joten tulot ovat jakautuneet Kauniaisissa kaikkein epätasaisesti eri asuntokuntien välillä. Muita suurten tuloerojen kuntia ovat Helsinki, Espoo ja Lapinjärvi. Pienimpiä tuloerot puolestaan ovat Pornaisissa, Mäntsälässä, Karkkila ja Nurmijärvellä (kuvio 15).

Suurten tuloerojen dynamiikka eroaa Kauniaisten, Helsingin, Espoon ja Lapinjärven välillä. Asia on pääteltävissä, kun tulojen analyysiin lisätään kunnan yleinen pienituloisuusaste (kuvio 16). Uudellamaalla pienituloisuusaste² on korkein Lapinjärvellä ja toiseksi korkein Helsingissä. Matalin se puolestaan on Kauniaisissa.

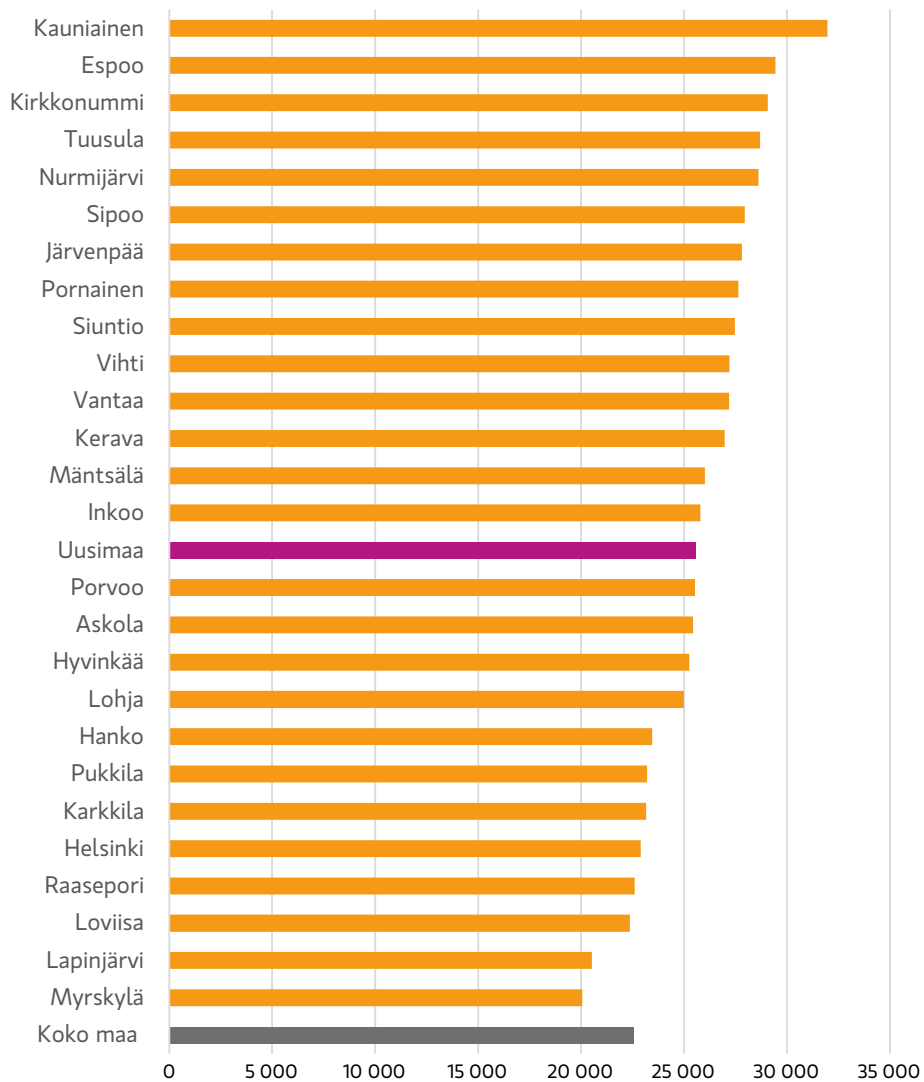
Kauniaisissa asukkaiden suuret tuloerot selittyvät merkittävästi suurituloisten ryhmällä. Lapinjärvellä suurten tuloerojen taustalla taas on suurehko pienituloisten ryhmä. Kauniainen ja Lapinjärvi ovat siten toistensa ääripäitä. Tässä kontekstissa Espoo on selvästi lähempänä Kauniaista kuin Lapinjärveä. Helsinki puolestaan on lähempänä Lapinjärveä kuin Kauniaista.

² Indikaattori ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista henkilöistä. Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon (uudistetulla OECD-skaalalla laskien) mediaanista kunakin vuonna. Lapsiperheiden pienituloisuus on määritelty vastaavasti (kuvio 17).

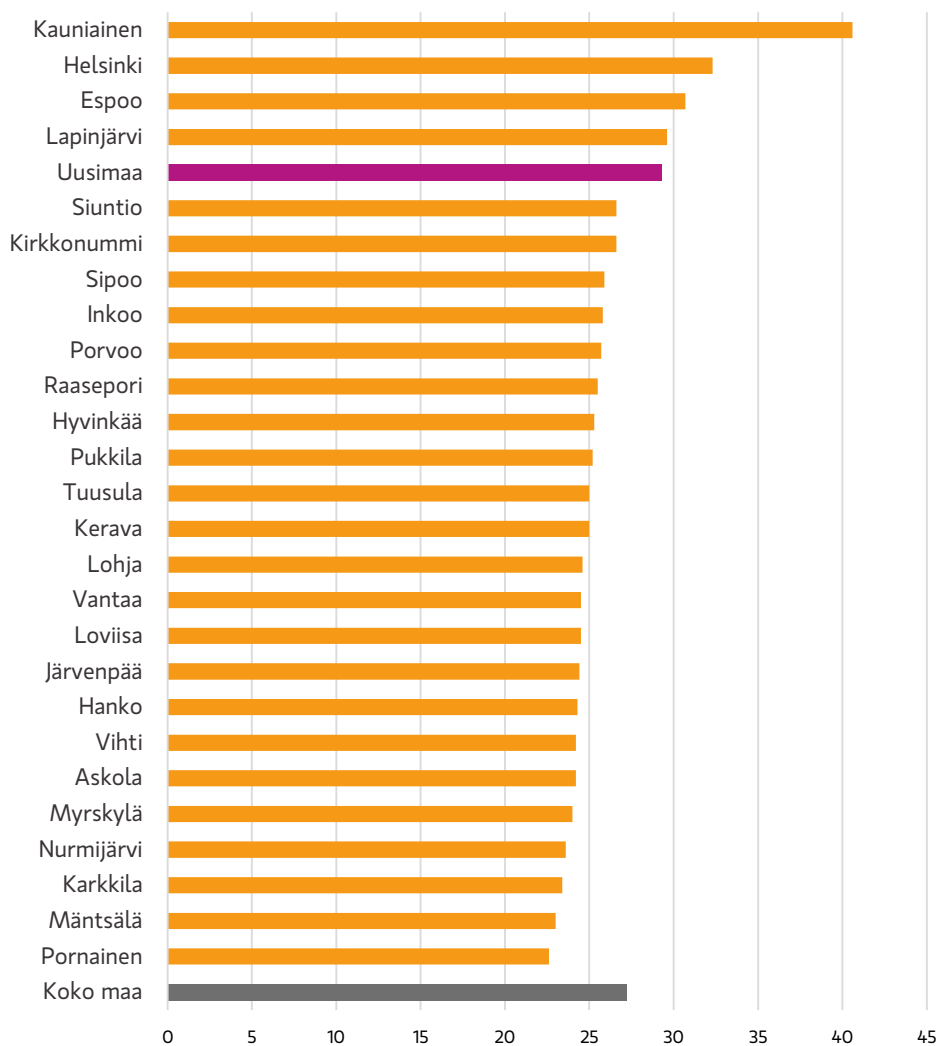
Kuvio 13. Valtionveronalaiset tulot, keskitulo vuonna 2012

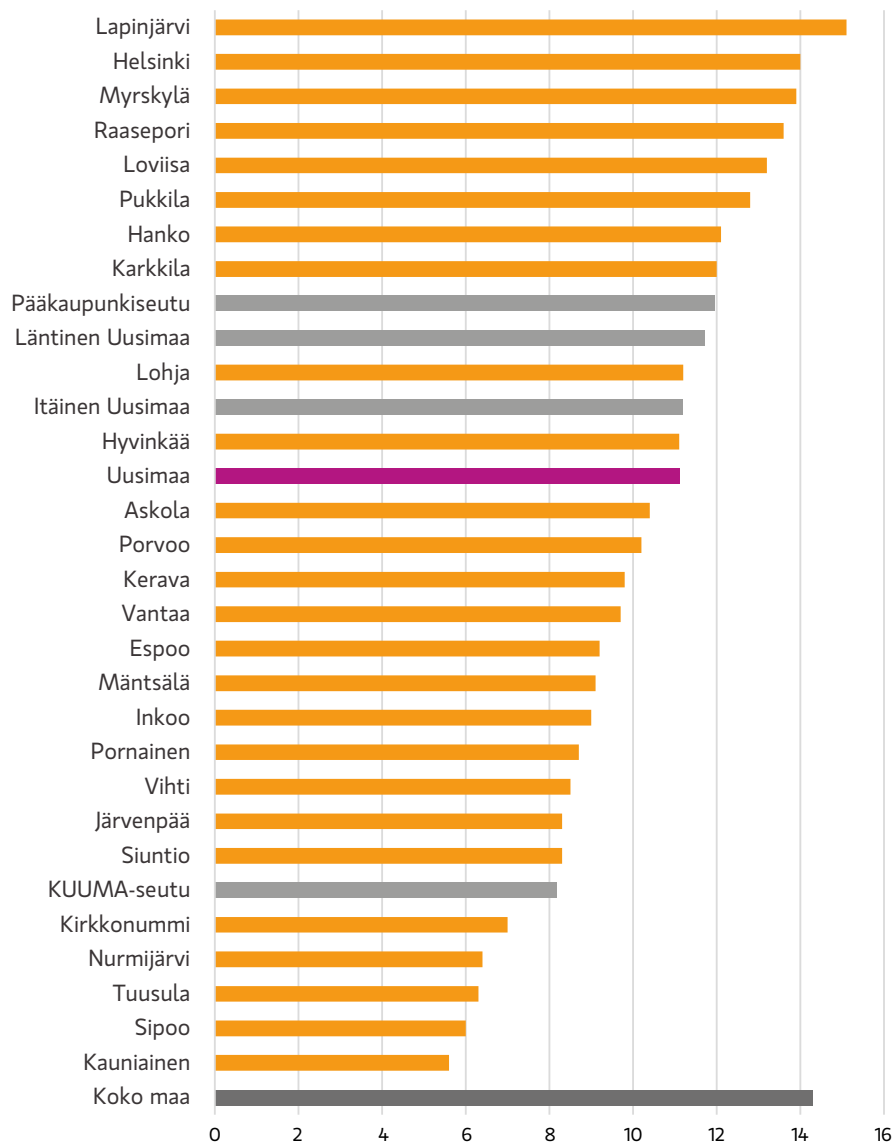
Kuvio 14. Valtionveronalaiset tulot, mediaanitulo vuonna 2012

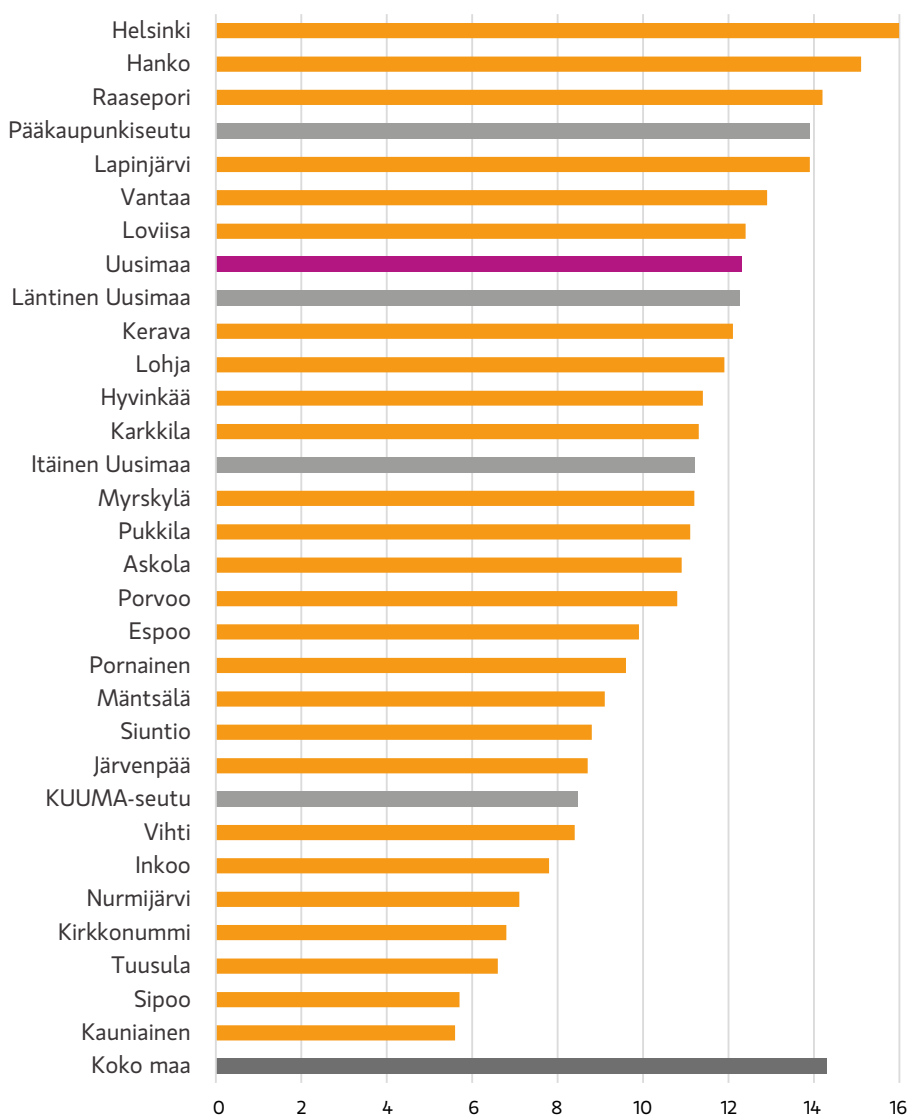
Kuvio 15. Asuntokuntien käytettävissä olevien rahatulojen Gini-kerroin vuonna 2012

Kuvio 16. Kunnan yleinen pienituloisuusaste, prosenttia asukkaista vuonna 2012

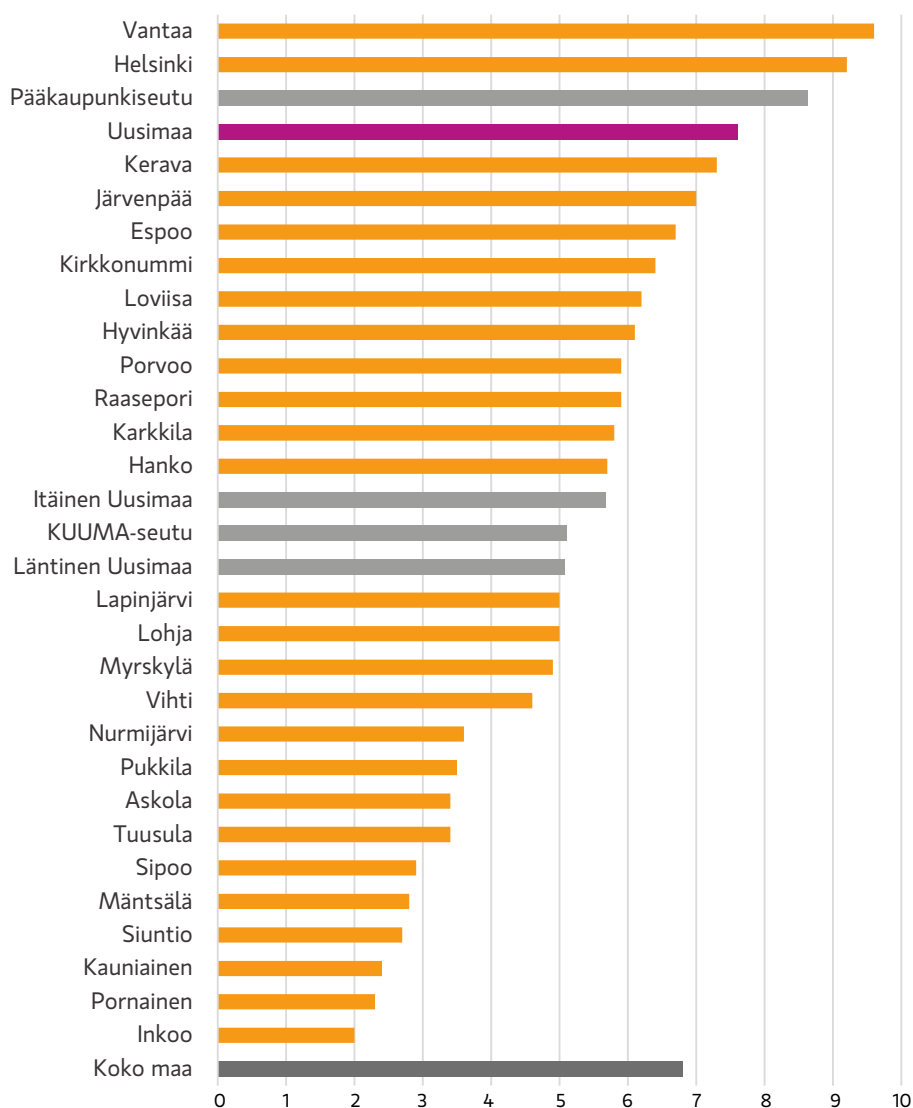
Kuvio 17. Pienituloiset lapsiperheet, prosenttia lapsiperheistä vuonna 2012

Pienituloisia lapsiperheitä on suhteellisesti eniten Helsingissä (kuvio 17). Yksi ilmeinen syy tähän on, että Helsingissä on myös suhteellisesti eniten yksinhuoltajien lapsiperheitä. Helsingin jälkeen suhteellisesti eniten yksinhuoltajaperheitä on Keravalla, Vantaalla ja Lapinjärvellä. Vähiten yksinhuoltajaperheitä on Siuntiossa, Pornaisissa ja Mäntsälässä (liite 1).

Pienituloisuus tai tulottomuus on keskeinen kriteeri, jonka perustella kotitaloudelle myönnetään toimeentulotukea. Tässä yhteydessä pienituloisuus määritellään toisin kuin kuviossa 16, joka kuvastaa suhteellista köyhyyttä. Kun perhe tai yksinasuva henkilö saa toimeentulotukea, on kyse absoluuttisesta köyhyydestä.

Kuvio 18. Toimeentulotukea saaneet henkilöt vuoden aikana, prosenttia asukkaista vuonna 2012

Lain mukaan toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluvaa viimesijaista taloudellista tukea, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön tai perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo.

Toimeentulotukea pidetään keskeisenä köyhyyden ja huono-osaisuuden mittarina.

Toimeentulotuen saajilla määriteltynä huono-osaisia on suhteellisesti eniten Vantaalla ja Helsingissä. Ero seuraaviin kuntiin on varsin selvä (kuvio 18). Helsingin ja Vantaan yhteinen väkiluku on hieman yli puolet koko maankunnan väkiluvusta. Tästä johtuen Uudellamaalla on toimeentulotuen saajia varsin paljon, lähes prosenttiyksikkö enemmän kuin koko maassa keskimäärin.

5. ASUMINEN

Keskimäärin Uudenmaan asukkaiden elämä on hyvää ja laadukasta monella mittarilla. Poikkeuksen muodostaa asumien. Uudellamaalla asutaan ahtaammin ja kalliimmin kuin koko maassa. Lisäksi Suomen asunnottomuus keskittyy Uudellemaalle. Uudenmaan huono asumistilanne koskee erityisesti pääkaupunkiseudun suuria kaupunkeja.

Uusmaalaisilla on asukasta kohden kolme neliometriä vähemmän asuntopinta-alaa kuin suomalaisilla keskimäärin. Kuitenkin KUUMA-seudulla ihmiset asuvat yhtä väljästi kuin koko maassa keskimäärin ja itäisellä sekä läntisellä Uudellamaalla jopa väljemmin.

Helsingiläiset asuvat uusmaalaisista kaikkein ahtaaimmin. Koko maan tilastossa Helsinki on toisella ja Vantaa kolmannella sijalla. Vain Pohjanmaalla sijaitsevassa Luodon kunnassa asutaan aavistuksen ahtaammin kuin Helsingissä.

Tosiasiassa helsinkiläisten asumisväljyys on vielä huonompi kuin tilastoista voi suoraan päätellä. Asumiseen nimittäin liittyy niin sanottuja mittakaavaetuja. Jos ajatellaan, että yhden henkilön taloudelle 50 m² olisi hyvä asunnon koko, ei kahden hengen talous kuitenkaan tarvitse 100 neliötä eikä neljän hengen talous 200 neliötä, jotta niiden asumistaso olisi sama kuin yhden henkilön taloudella.

Helsingiläisistä talouksista puolet eli 49 % on yhden henkilön talouksia. Koko maassa yhden henkilön talouksia on 42 prosenttia. Helsingissä yhden henkilön taloudet muodostavat neljänneksen kaupungin väestöstä.

Ahtaasti asuviksi luokitellaan ne vähintään kahden henkilön asuntokunnat, joissa on enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti. Tällaisia

asuntokuntia on Karkkilassa, Helsingissä ja Pukkilassa lähes kymmen prosenttia kaikista asuntokunnista. Koko maassa vastaava osuus on kuusi ja puoli prosenttia (kuvio 20).

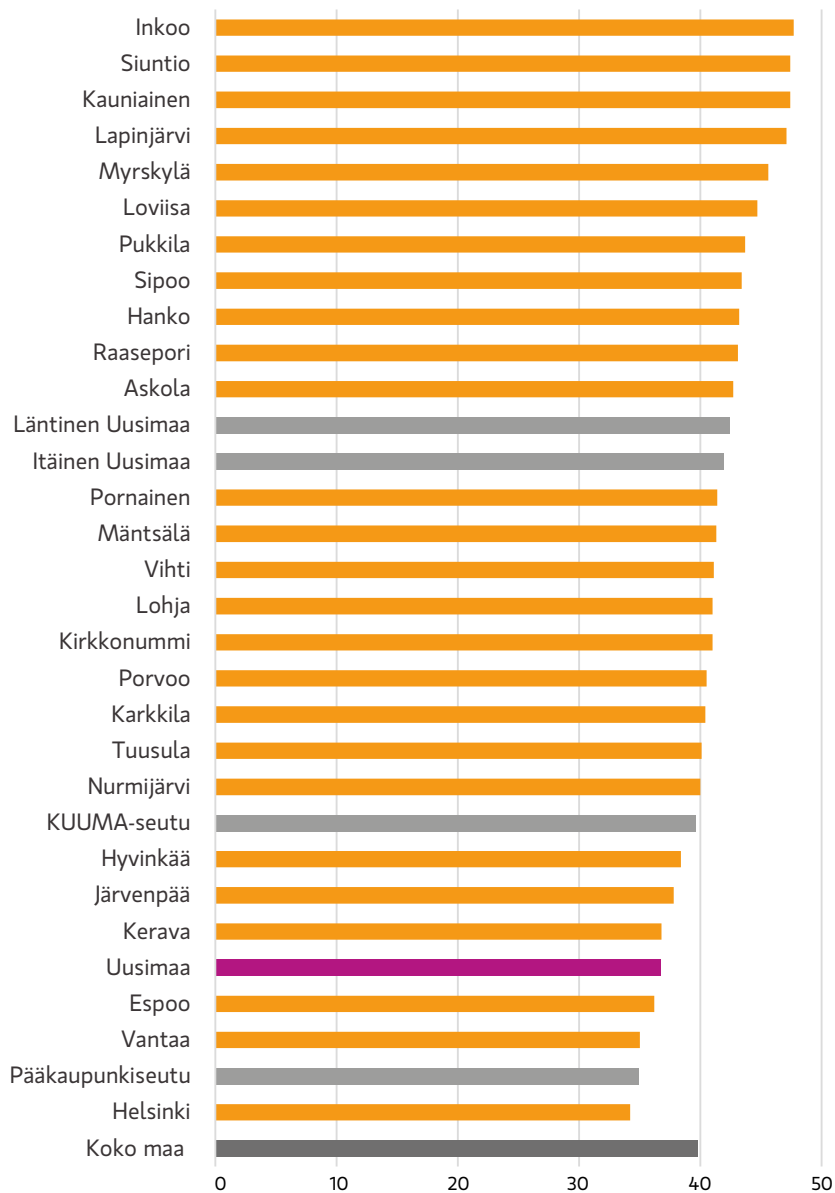
Asumisväljyys ilmiönä liittyy kiinteästi asumisen kustannuksiin. Omistusasuntojen kauppahinnoista on saatavilla alueellista tietoa, joka ei kuitenkaan kuvasta juoksevia asumiskustannuksia, vaan ainoastaan kertaluontoista asuntojen hankintahintaa.

Vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen vuokrat kuvaavat hyvin asumiskustannuksia. Niistä ei kuitenkaan ole saatavilla alueellisesti kattavia tietoja. Pääkaupunkiseudun osalta tietoja on hyvin, minkä lisäksi kehyskunnat ovat vuokratilastoissa omana alueenaan. Kehyskunnat muodostuu pitkälti samoista kunnista kuin KUUMA-seutu.

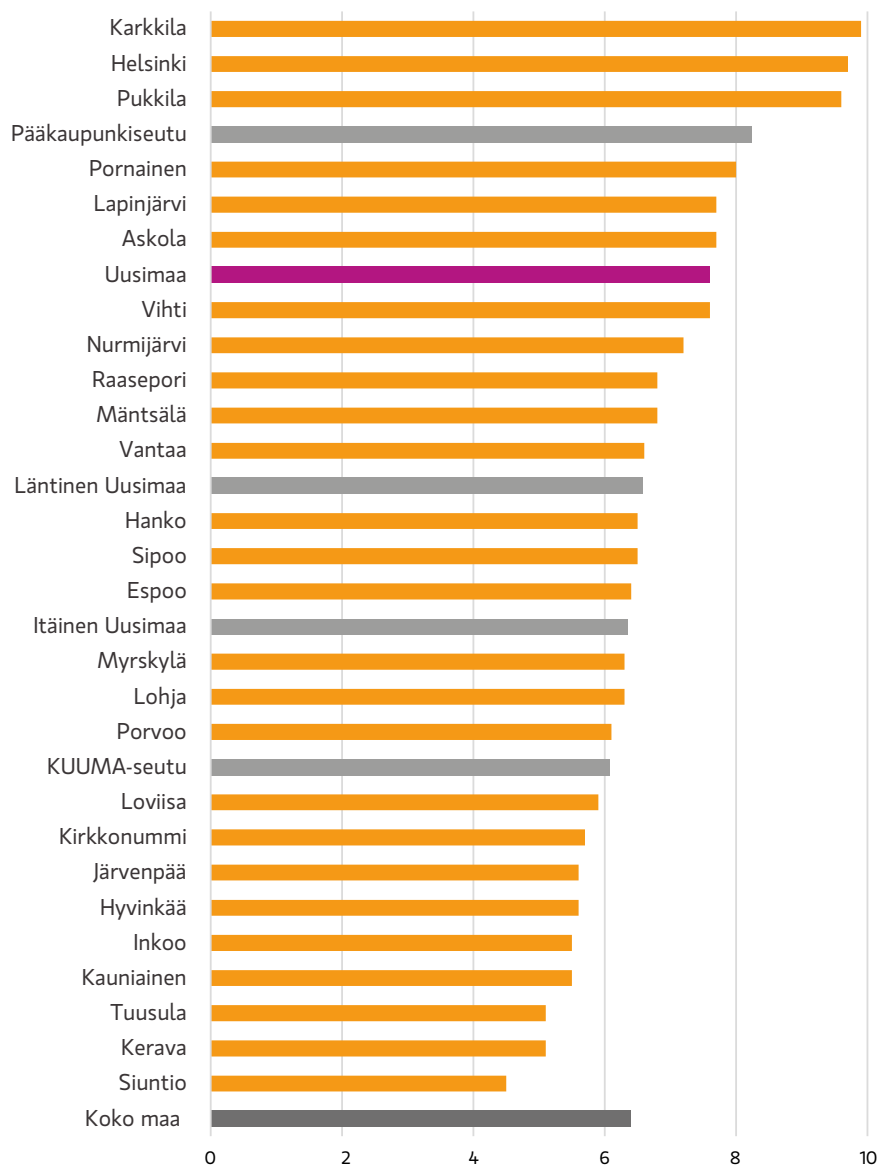
Vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen vuokrien pitäisi kuvastaa varsin hyvin myös omistusasuntojen keskimääräisiä juoksevia asumismenoja, mikäli asunto- ja rahoitusmarkkinat toimivat hyvin.

Vuokrilla mitattuna asuminen Suomessa on kaikkein kalleinta Helsingissä. Pääkaupungissa vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen keskimääräinen neliövuokra on vajaat 17 euroa/m². Koko maassa vuokra on keskimäärin noin 12,5 euroa/m². Asuminen on siten noin kolmanneksen kalliimpaa Helsingissä kuin koko maassa keskimäärin (kuvio 21). Helsinki ja muut pääkaupunkiseudun kaupungit nostavat selvästi koko maan vuokratasoa. Kehyskuntien vuokrataso puolestaan alittaa koko maan tason, mutta on yhä korkeampi kuin pääkaupunkiseudun ulkopuolisen Suomen vuokrataso.

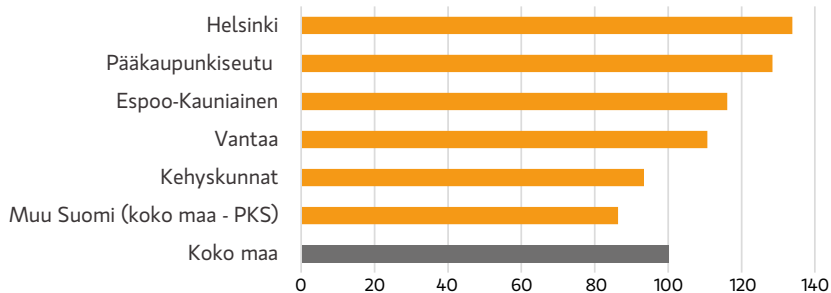
Kuvio 19. Keskimääräinen asuntopinta-ala, m² / henkilö vuonna 2013

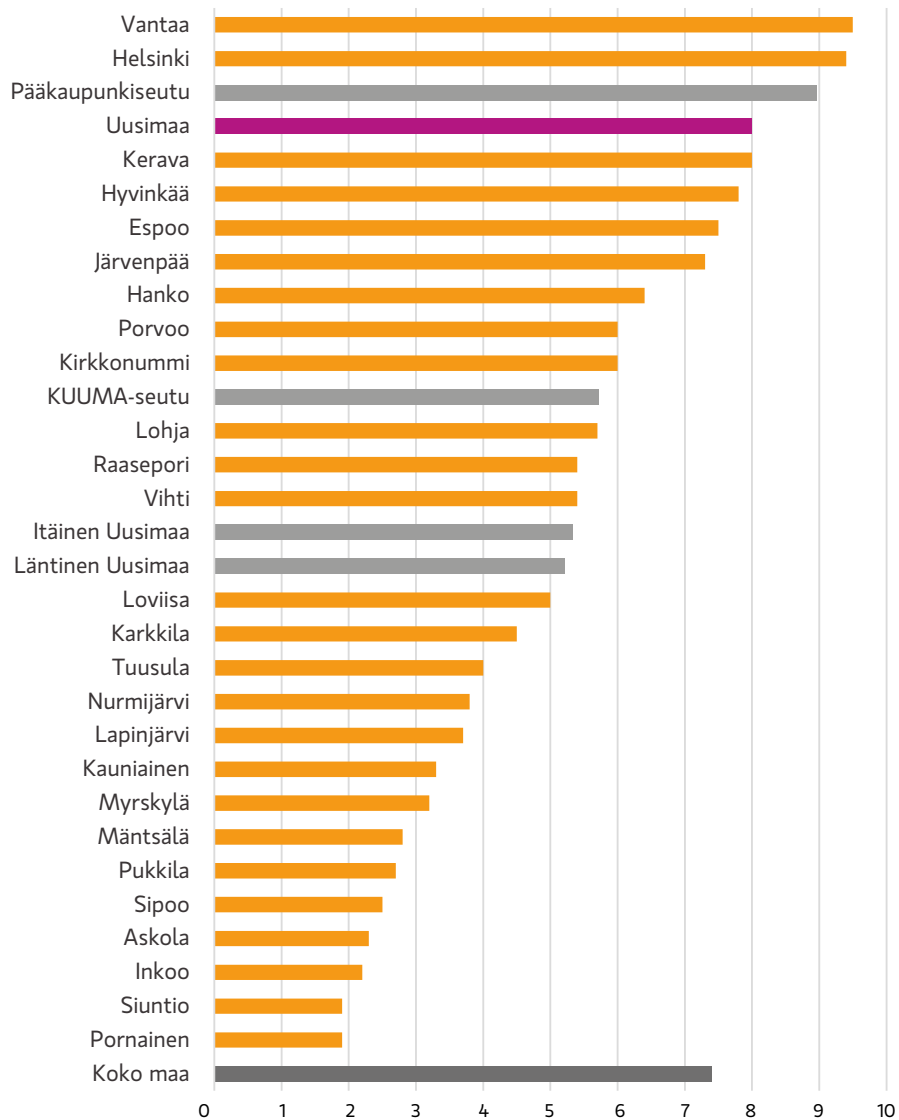
Kuvio 20. Ahtaasti asuvien asutokuntien osuus (%) vähintään kahden henkilön asutokunnista vuonna 2013

Kuvio 21. Vapaarahoitteisten asuntojen vuokrat vuonna 2013, koko maa = 100

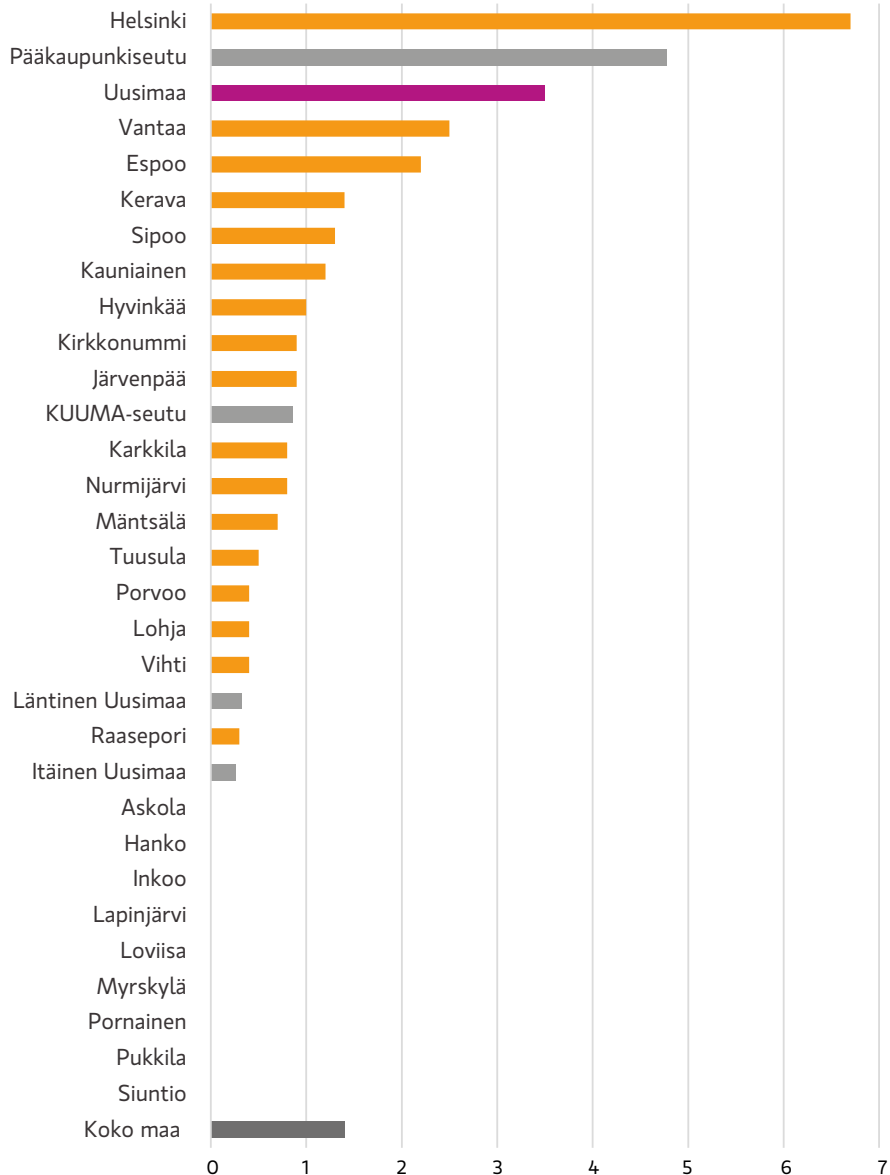
Kuvio 22. Yleistä asumistukea saaneiden asuntokuntien osuus (%) vuonna 2013

Kela maksaa pienituloisille asuntokunnille yleistä asumistukea asumismenojen vähentämiseksi. Yleistä asumistukea saavia asuntokuntia on Vantaalla ja Helsingissä yhdeksän ja puoli prosenttia kaikista asuntokunnista. Koko maassa

tuensaajia on kaksi prosenttiyksikköä vähemmän. Vähiten yleistä asumistukea saavia asuntokuntia on Uudellamaalla Pornaisissa ja Siuntiossa, vajaat kaksi prosenttia asuntokunnista (kuvio 22).

Kuvio 23. Asunnottomia 1 000 asukasta kohti vuonna 2013

5.1. Asunnottomuus

Yksilön kannalta pahin mahdollinen asumiseen liittyvä ongelma on asunnottomuus. Asunnottomiksi luetaan:

- Ulkona, erilaisissa tilapäissuojissa ja yömajoissa asuvat
- Erilaisissa laitoksissa asunnon puutteen vuoksi asuvat
- Vapautuvat vangit, joilla ei ole asuntoa
- Tilapäisesti sukulaisten ja tuttavien luona asuvat.

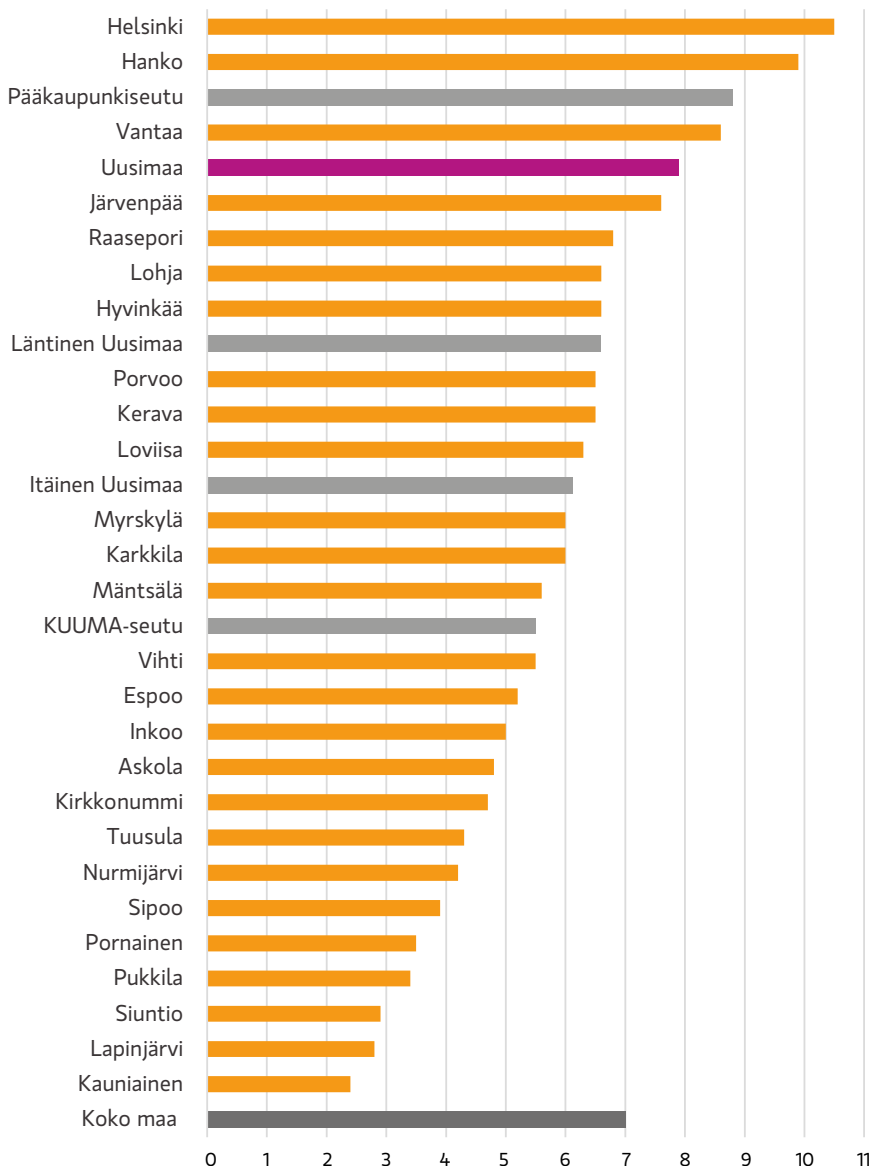
Uudenmaan ja koko Suomen asunnottomuus keskittyy pääkaupunkiseudulle, erityisesti Helsinkiin. Maamme asunnottomista yli puolet on helsinkiläisiä, väestöstä vain reilu kymmenesosa. Yhdeksässä Uudenmaan kunnassa ei ole lainkaan asunnottomia (kuvio 23).

6. RIKOLLISUUS

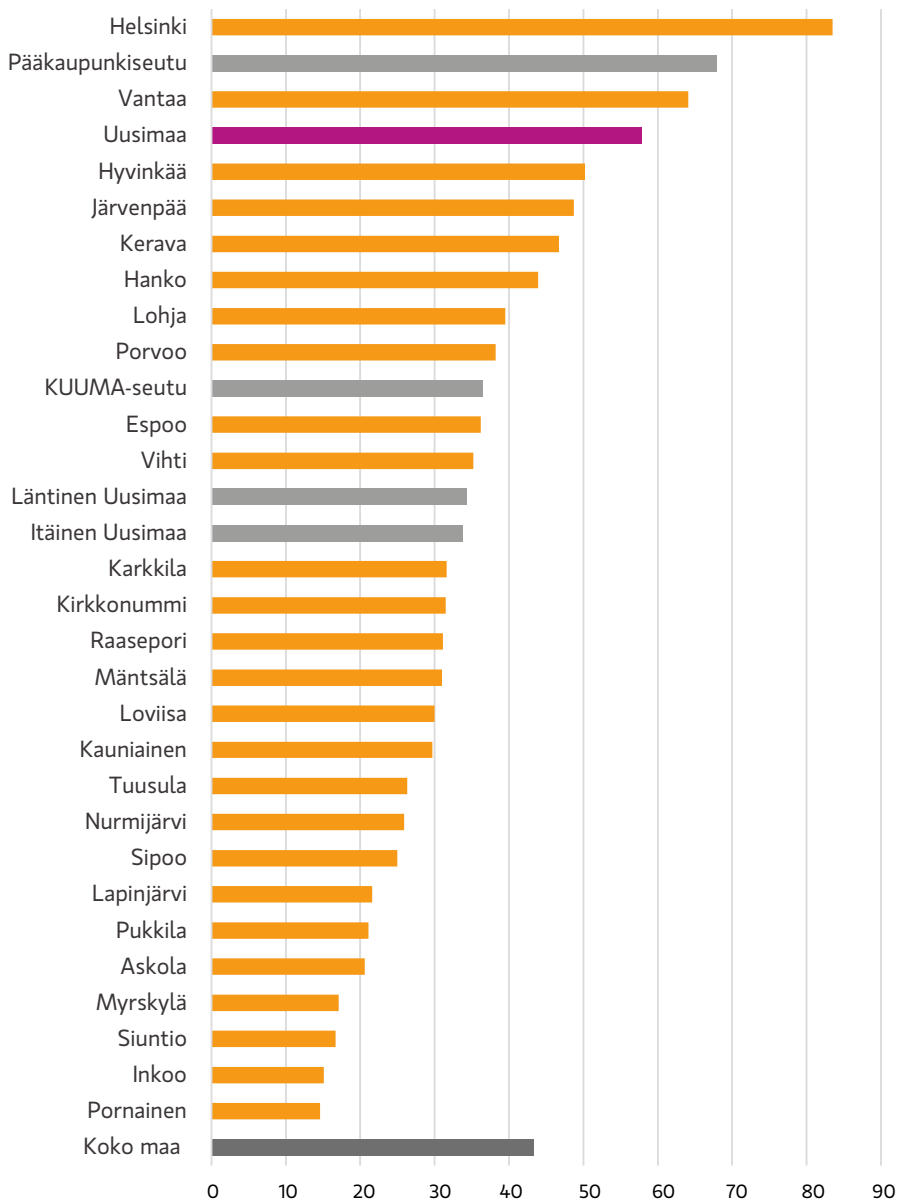
Hyvä tai huono-osaisuutta kuvaavien mittareiden tulkinnassa on syytä olla varovainen ja välttää liian suurien johtopäätösten tekoa. Rikollisuuden alueellisissa eroissa on hyvä tiedostaa, että jonkin kunnan alueen rikokset eivät ole vain sen kunnan asukkaiden tekemiä rikoksia.

Henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia on tyypillisesti paljon sellaisilla paikkakunnilla, joissa on paljon vapaa-ajan toimintoja kuten anniskeluravintoloita. Helsinki on hyvä esimerkki tällaisesta kaupungista. Pääkaupunki on Uudenmaan kärjessä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrässä asukasta kohti.

Kuvio 24. Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset 1 000 asukasta kohti, vuonna 2013

Kuvio 25. Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset 1 000 asukasta kohti vuonna 2013

Helsinki on Uudenmaan kärjessä myös omaisuusrikoksissa. Vähiten omaisuusrikoksia tehdään Pornaisissa (kuvio 25). Keskimääräistä vähemmän omaisuusrikoksia tehdään Uudenmaan pienissä maaseutukunnissa.

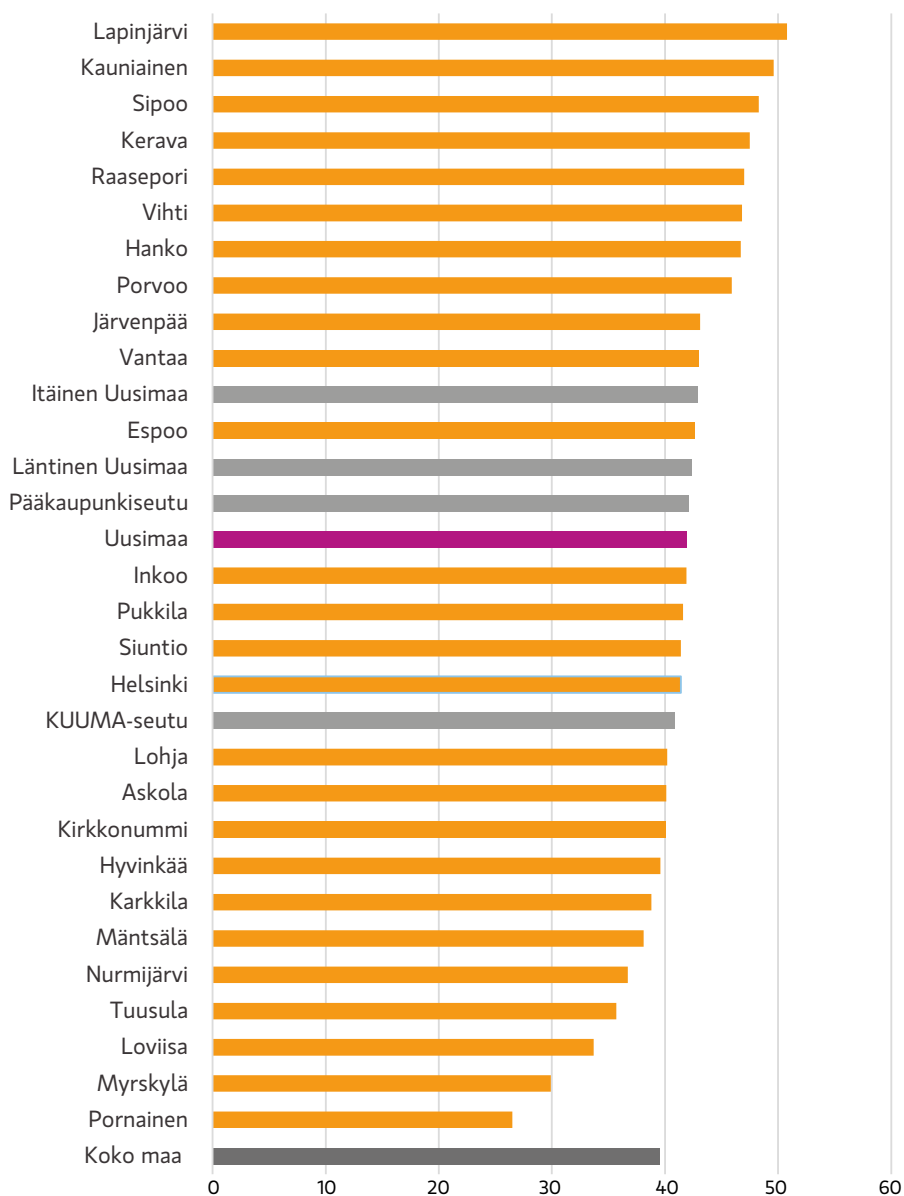
7. HYVINVOINTIPALVELUT

Kunnat tarjoavat asukkailleen paljon erilaisia palveluita. Niistä löytyy kattavaa tietoa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen SOTKANet-tietokannasta. Tässä selvityksessä käsitellään vain murto-osaa kaikista saatavilla olevista tiedoista.

Pienet lapset ovat kaikkialla terveystalveluiden suurkäyttäjiä. Kuntien lapsille tarjoamista hyvinvointipalveluista keskeisimpiä ovat

neuvolapalvelut, päivähoito ja esiopetus. Päivähoitoa on kahdenlaista, koko- ja osapäiväistä. Kunnan järjestämää esiopetusta saavat lähes kaikki noin kuusivuotiaat lapset. Helsingissä ja Myrskylässä esiopetuksen kattavuus on hieman muita kuntia pienempi. Vähäisten erojen takia asiaa ei kuitenkaan ole syytä tarkastella lähemmin.

Kuvio 26. Lapsia kunnan kustantamassa kokopäivähoidossa (%)
0–6-vuotiasta vuonna 2012

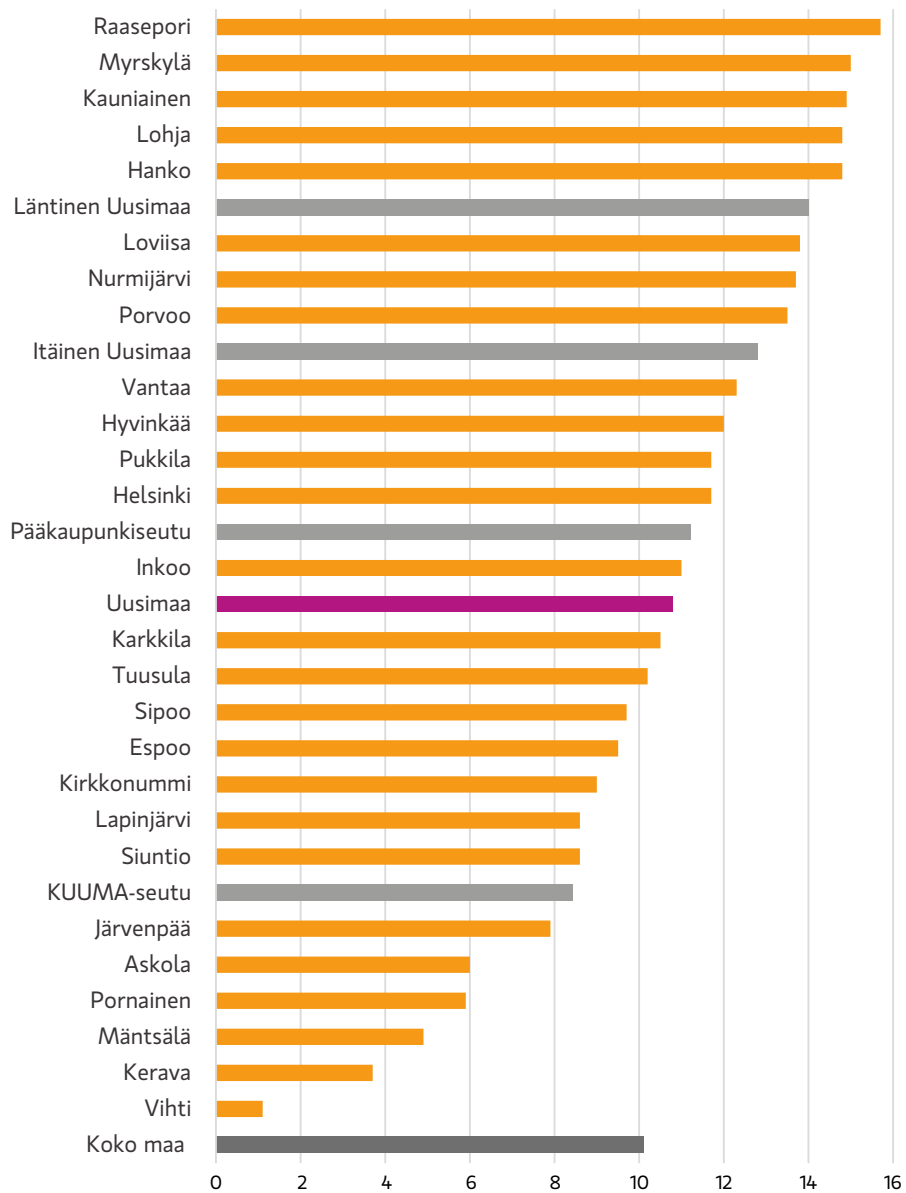

Kaikilla Uudenmaan suurilla osa-alueilla on kokopäivähoidossa reilu 40 prosenttia 0–6-vuotiaista lapsista. Kuntien väliset erot ovat kuitenkin suuret. Ääripäinä ovat Lapinjärvi 51 prosentilla ja Pornainen 27 prosentilla (kuvio 26).

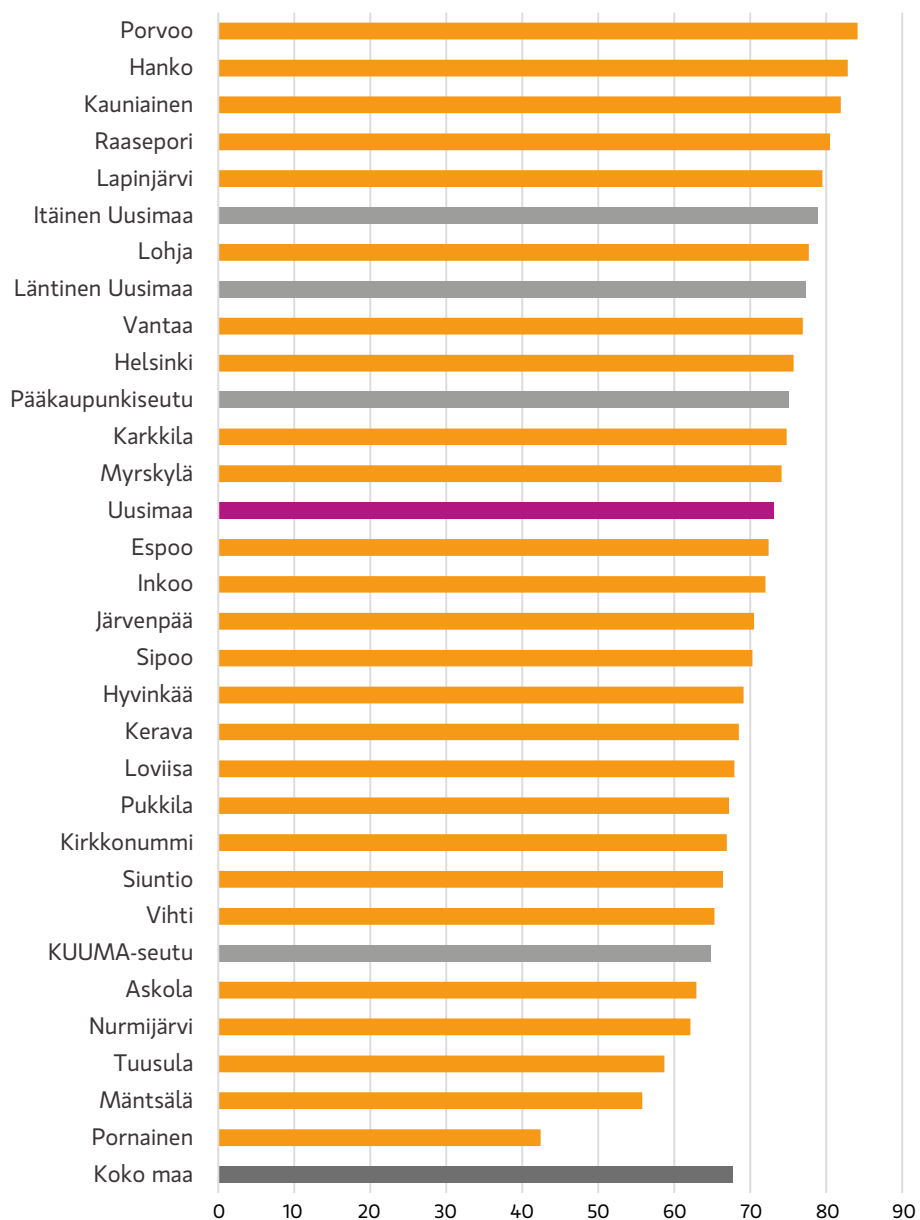
Lasten kokopäivähoito on kaikkialla selvästi suositumpaa kuin osapäivähoito. Osapäivähoidossa on 11 prosenttia uusmaalaisista 0–6 vuotiaista lapsista. (kuvio 27). Myös osapäivähoidossa kuntien väliset erot ovat suuria.

Käytännössä lasten päivähoito keskittyy 3–5-vuotiaisiin lapsiin. Uudellamaalla näistä lapsista on kunnan kustantamassa koko- tai osapäivähoidossa 73 prosenttia, mikä on yli viisi prosenttiyksikköä enemmän kuin koko maassa keskimäärin (kuvio 28). Luonnollisesti kuntien väliset erot ovat suuret myös tämän supistetun ikäryhmän osalta. Ääripäinä ovat Porvoon 84 prosenttia ja Pornaisten 42 prosenttia.

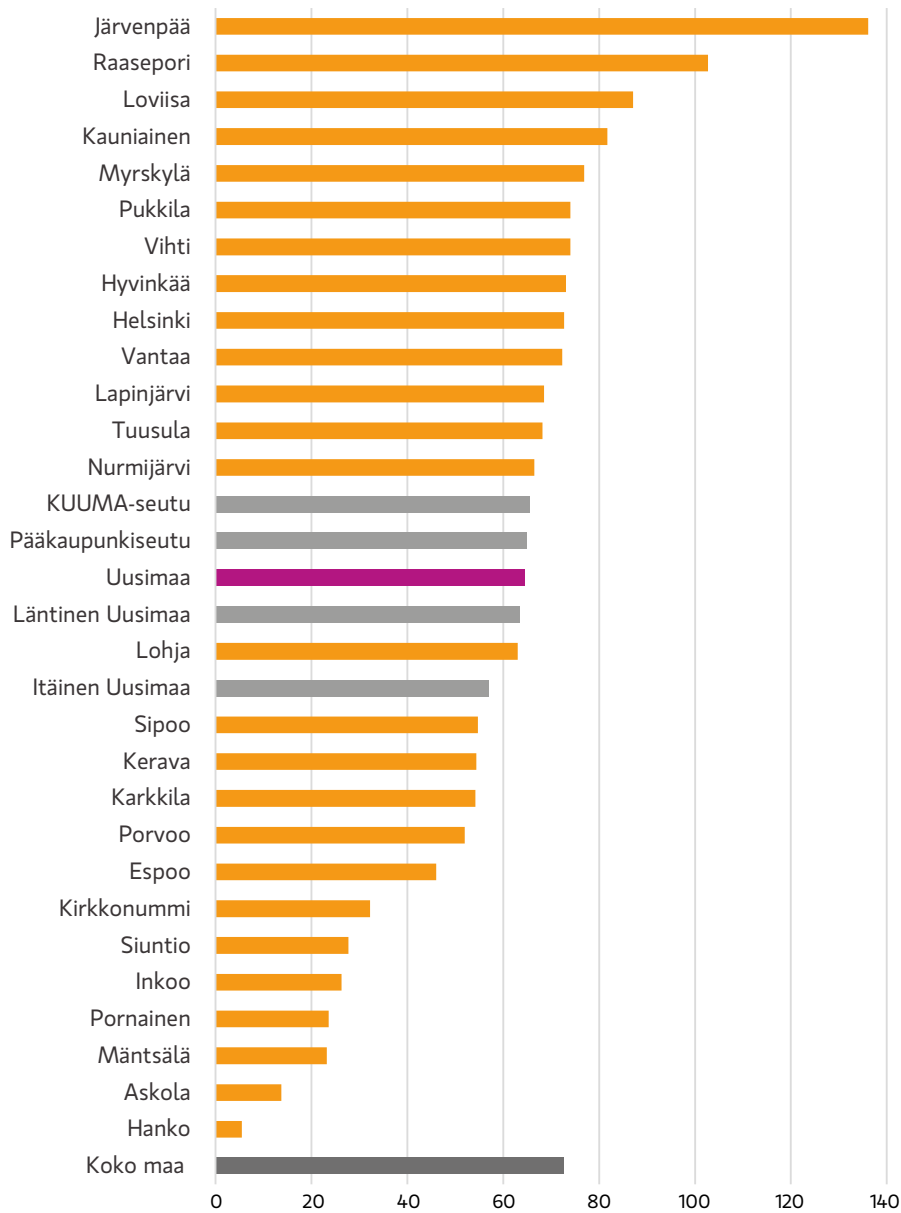
Kuvio 27. Lapsia kunnan kustantamassa osapäivähoidossa (%)
0–6-vuotiasta vuonna 2012

Kuvio 28. Lapsia kunnan kustantamassa päivähoidossa (%) 3–5-vuotiaista vuonna 2012

Kuvio 29. Kasvatus- ja perheneuvoloiden asiakkaat tuhatta 0–17-vuotiasta kohti vuonna 2012

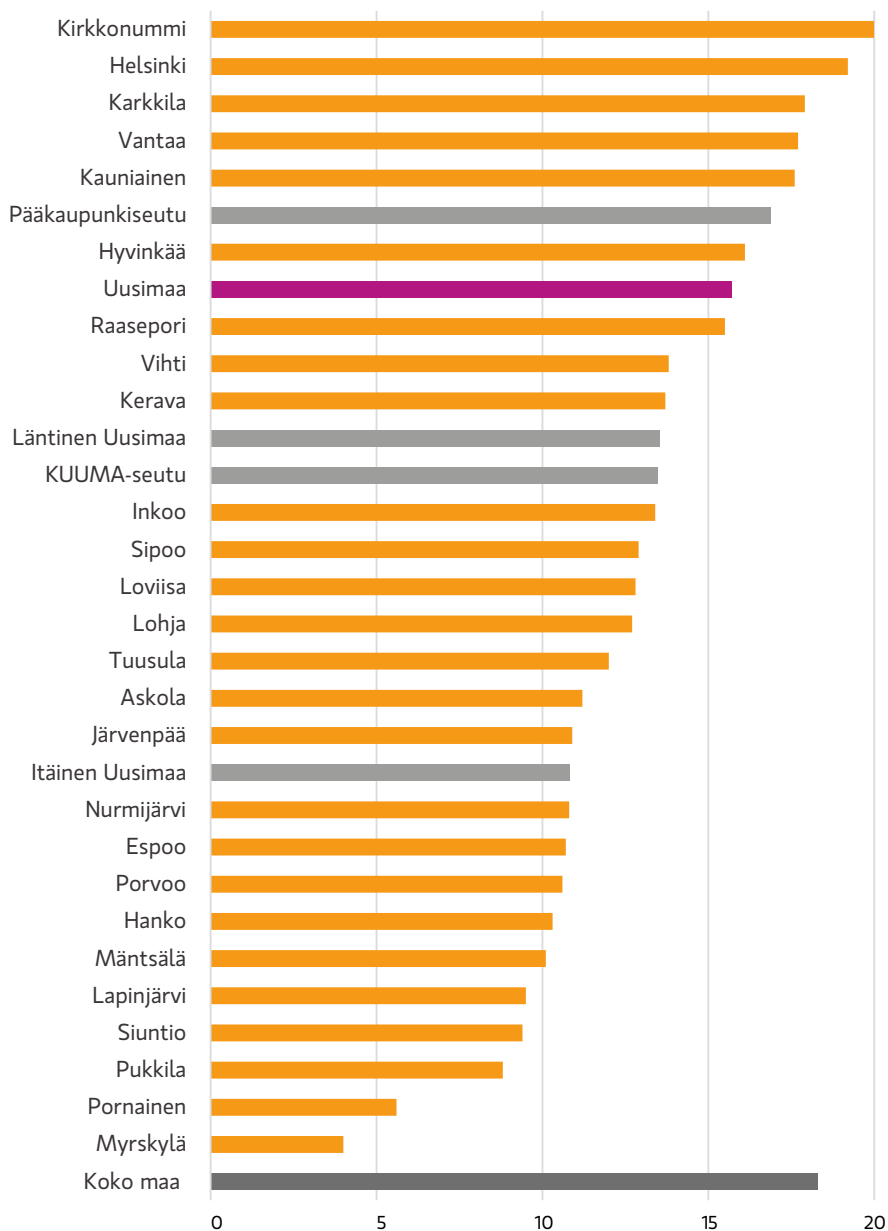

Kasvatus- ja perheneuvoleiden asiakasmäärät ovat itäisellä Uudellamaalla jonkin verran pienemmät kuin muilla Uudenmaan suuralueilla. Muiden Uudenmaan suuralueiden väliset erot ovat pieniä, kuntien väliset erot sen sijaan suuria (kuvio 29).

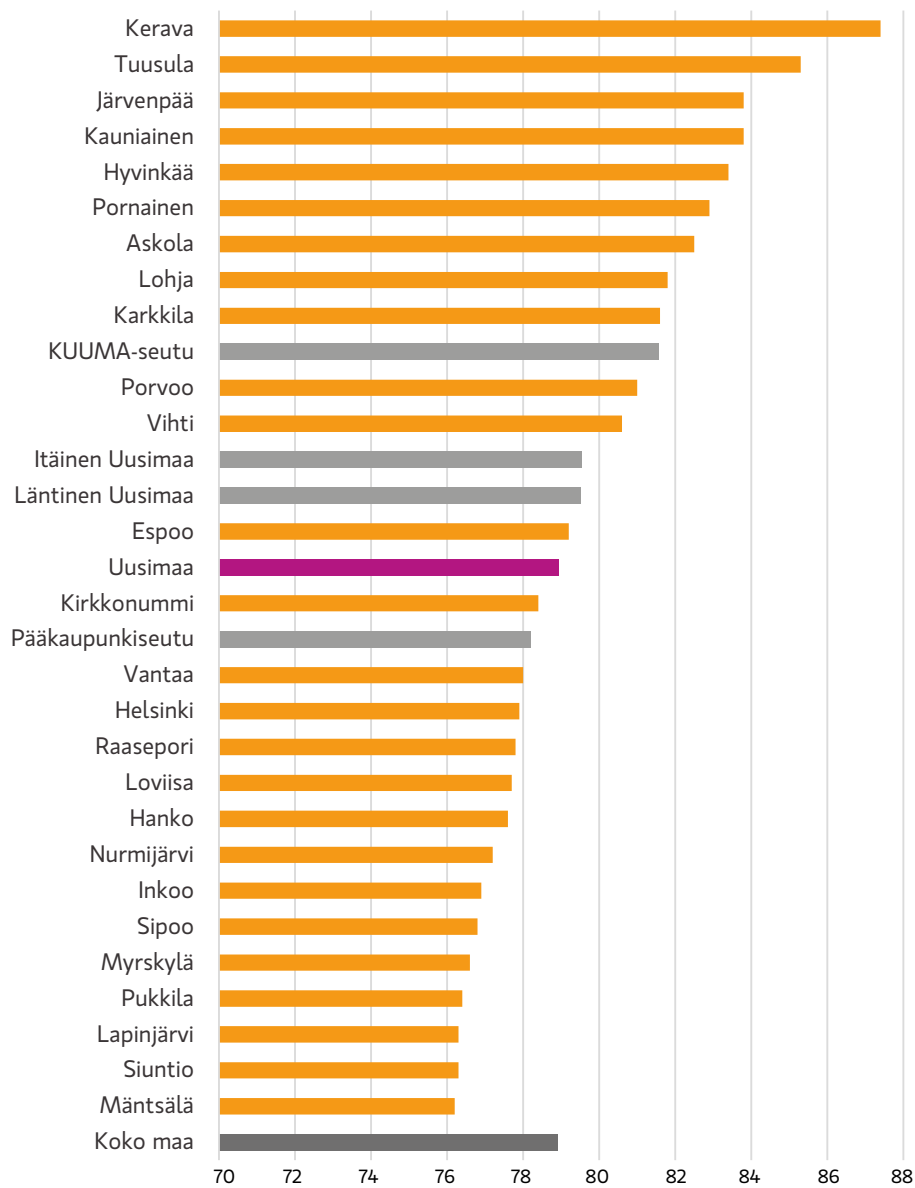
Kasvatus- ja perheneuvolapalvelut koskettavat melko pientä osaa väestöstä. Pienissä kunnissa

harvinaisten palveluiden käyttö voi vaihdella paljon satunnaisista syistä. Tällainen harvinainen palvelu on esimerkiksi vaikeavammaisten kuljetuspalvelu (kuvio 30). Myös sen kohdalla kuntien väliset ero ovat suuret jopa suurten kuntien välillä: Espoon tilanne poikkeaa selvästi Helsingistä ja Vantaasta.

Kuvio 30. Vaikeavammaisten kuljetuspalveluiden saajia
1 000 asukasta kohti vuonna 2012

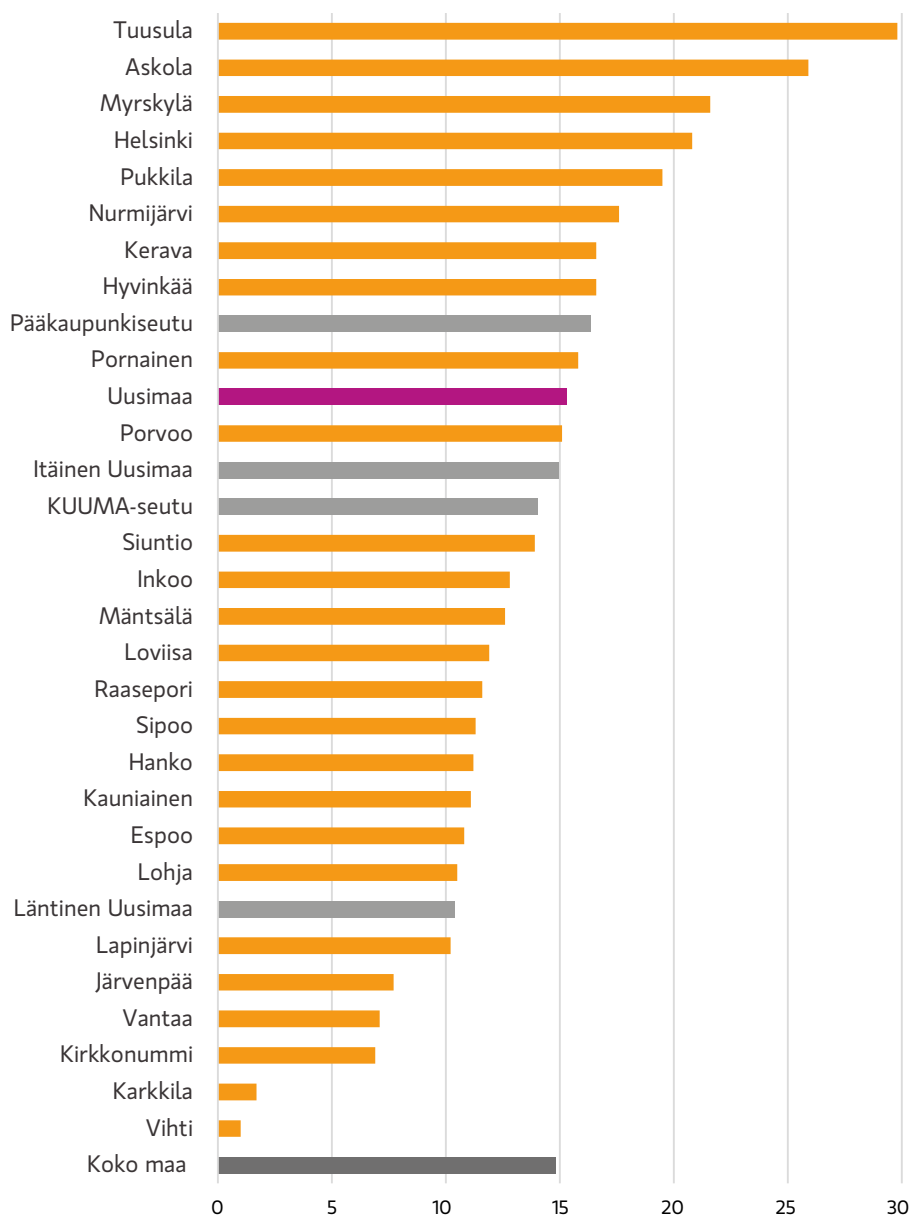
Kuvio 31. Kotona asuvat (%) 85 vuotta täyttäneistä vuonna 2012

Lasten lisäksi ikäihmiset käyttävät runsaasti kunnallisia sosiaali- ja terveystalvveluja. Nykyään ikäihmiset asuvat kotona varsin pitkään. Uudellamaalla kuntien väliset erot ovat melko pieniä 75–84-vuotiaiden kohdalla. Useimmissa kunnissa 94–96 prosenttia ikäluokasta asuu kotona. Jonkin verran kunnittaisia eroja löytyy 85 vuotta täyttäneiden ryhmästä. Tämän ikäluokan uusmaalaisista ja suomalaisista 79 prosenttia asuu kotona (kuvio 31). Uudenmaan ääripäät ovat Keravan 87 prosenttia ja Mäntsälän 76 prosenttia.

Vanhusasuntokunnaksi luokitellaan ne asuntokunnat, joissa on vähintään yksi 65 vuotta täyttänyt henkilö. Vanhusasuntokunnista 15 prosenttia sai kunnan järjestämää kotihoidontukea vuonna 2012 sekä koko maassa että Uudellamaalla. Erot Uudenmaan kuntien välillä olivat merkittäviä. Vihdissä ainoastaan prosentti vanhusasuntokunnista sai kotihoidontukea, kun Tuusulassa tukea sai 30 prosenttia (kuvio 32).

Kuvio 32. Kotihoidontukea saaneiden vanhusasukuntien osuus (%)
vuonna 2012

8. TERVEYSPALVELUT

Kuten jo edellä todettiin, on terveyspalveluiden tarve hyvin ikäsidonnaista: eniten palveluita käyttävät pienet lapset ja vanhimmat ihmiset. Keskimäärin ihmisten terveyspalveluiden käyttö kasvaa selvästi noin 75 ikävuodesta alkaen. Toki monet muutkin tekijät kuin ikä vaikuttavat terveyspalveluiden käyttöön.

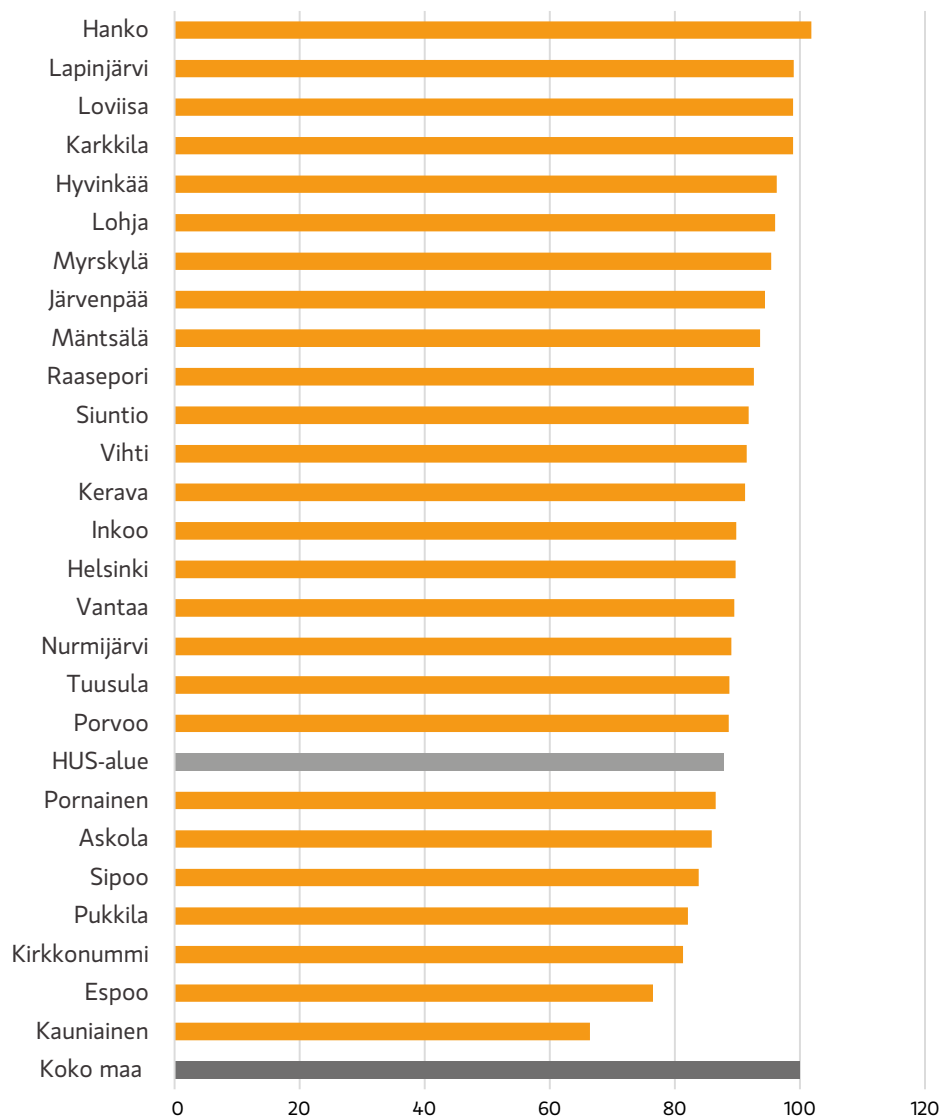
Yleisellä tasolla terveystekijät selittävät yksilön perintötekijät ja elämäntavat kuten ruokailu- ja liikuntatottumukset, tupakointi ja alkoholin käyttö. Myös työperäisillä sairauksilla on vaikutusta.

Iän ja sairastavuuden kiinteän yhteyden takia kunnittaiset sairastavuusindeksit ja sairauksista aiheutuvat menot arvioidaan sekä ikävakiointuna että sekä -vakioimattomana. Kunnan ikävakiointi-arvo kertoo palvelujen tarpeesta suhteessa

koko maahan. Ikävakiointi-arvo puolestaan kertoo kunnan väestön sairastavuudesta suhteessa koko maahan, kun kunnan väestön ikärakenteen vaikutus on eliminoitu. Luku kuvaa siis sairastavuutta tilanteessa, jossa kunnan väestön ikärakenne olisi sama kuin koko maan väestön ikärakenne. Sairastavuusindeksejä tuottavat Kansaneläkelaitos sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

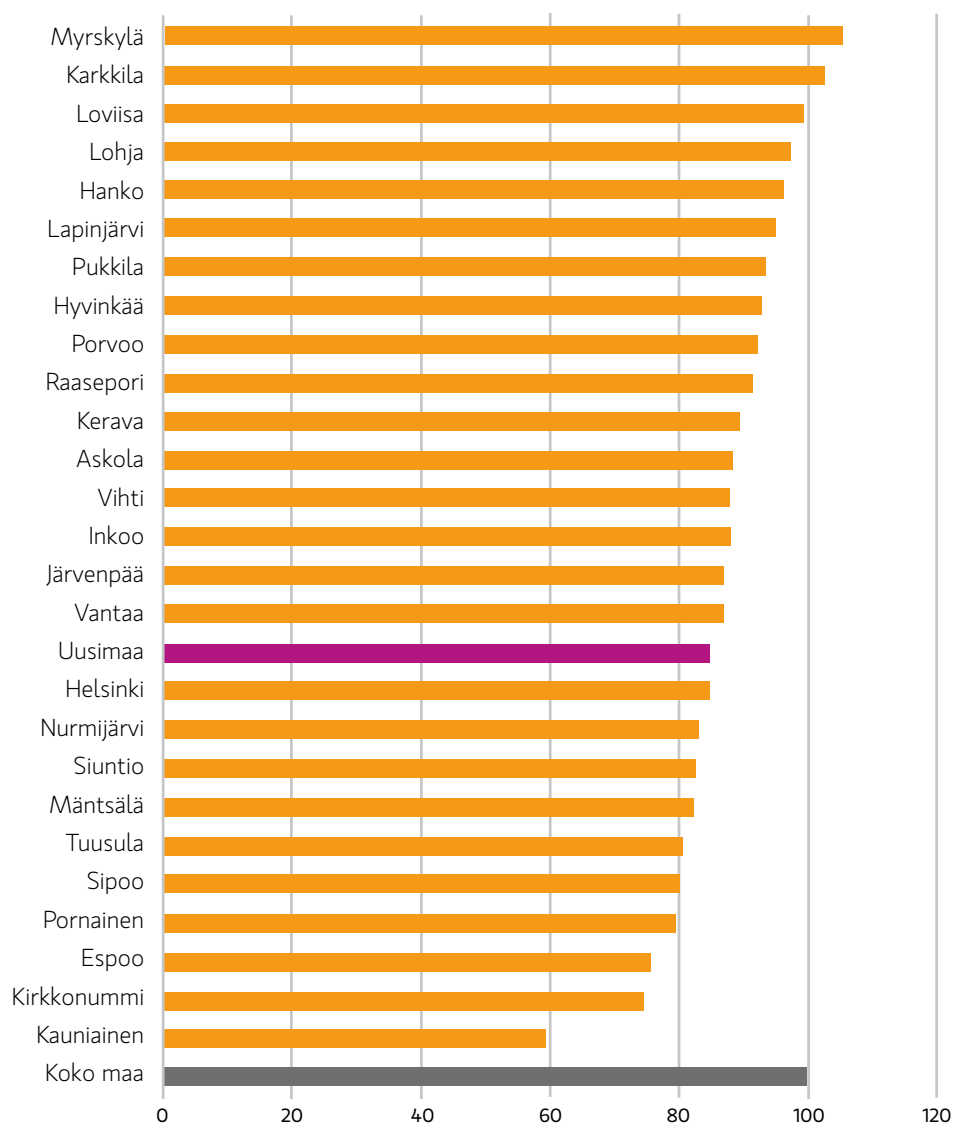
Uudenmaan väestö on terveempää kuin koko maassa keskimäärin (kuviot 32 ja 33). Kelan ikävakioidun sairastavuusindeksin mukaan ainoastaan Hangossa väestön sairastavuus ylittää koko maan tason. Kelan indeksi perustuu kolmeen muuttu- jaan, jotka ovat: kuolleisuus, työkyvyttömyyseläke sekä lääkkeiden ja ravintovalmisteiden korvausoidet.

Kuvio 33. Kelan ikävakioitu sairastavuusindeksi
vuonna 2012, koko maa = 100³

³ Myrskylä ja Pukkila eivät kuulu HUS-alueeseen

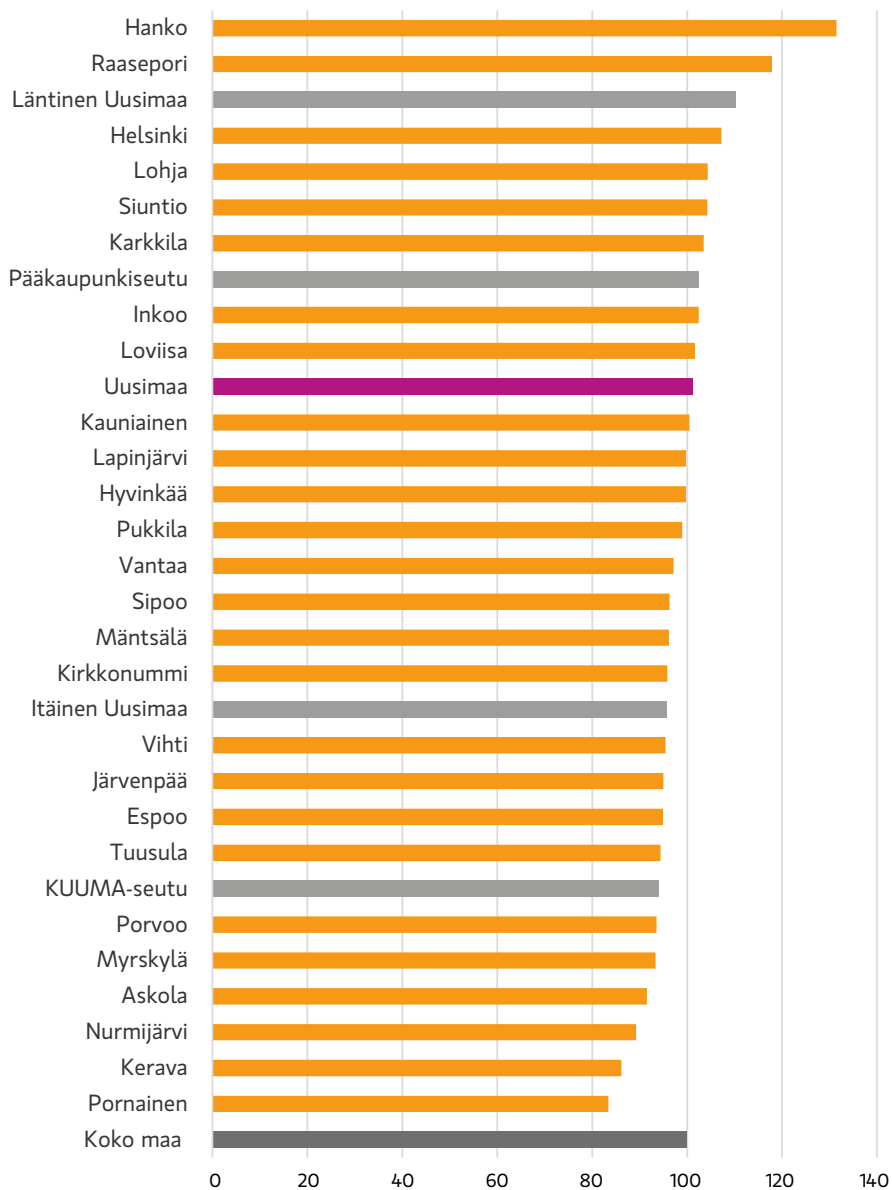
Kuvio 34. THL:n ikävakioitu sairastavuusindeksi vuonna 2010, koko maa = 100

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sairastavuusindeksi perustuu seitsemään sairastavuusryhmään, jotka ovat: syöpä, sepelvaltimotaudit, aivoverisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveyden ongelmat, tapaturmat ja dementia. Lisäksi sairausryhmiä painotetaan neljällä eri kriteerillä.

Molempien indeksien mukaan Uudenmaan tervein väestö löytyy Kauniaisista, Kirkkonummelta ja Espoosta. Toisesta ääripäästä indeksit eivät anna aivan yhtä selkeää kärkiryhmiä. Molemmilla indekseillä mitattuna heikoimman terveyden kuntia ovat kuitenkin Hanko, Karkkila, Lohja ja Loviisa (kuviot 33 ja 34).

Kuvio 35. THL:n terveyden- ja sosiaalihuollon tarvevakioidut nettomenot vuonna 2012, koko maa = 100

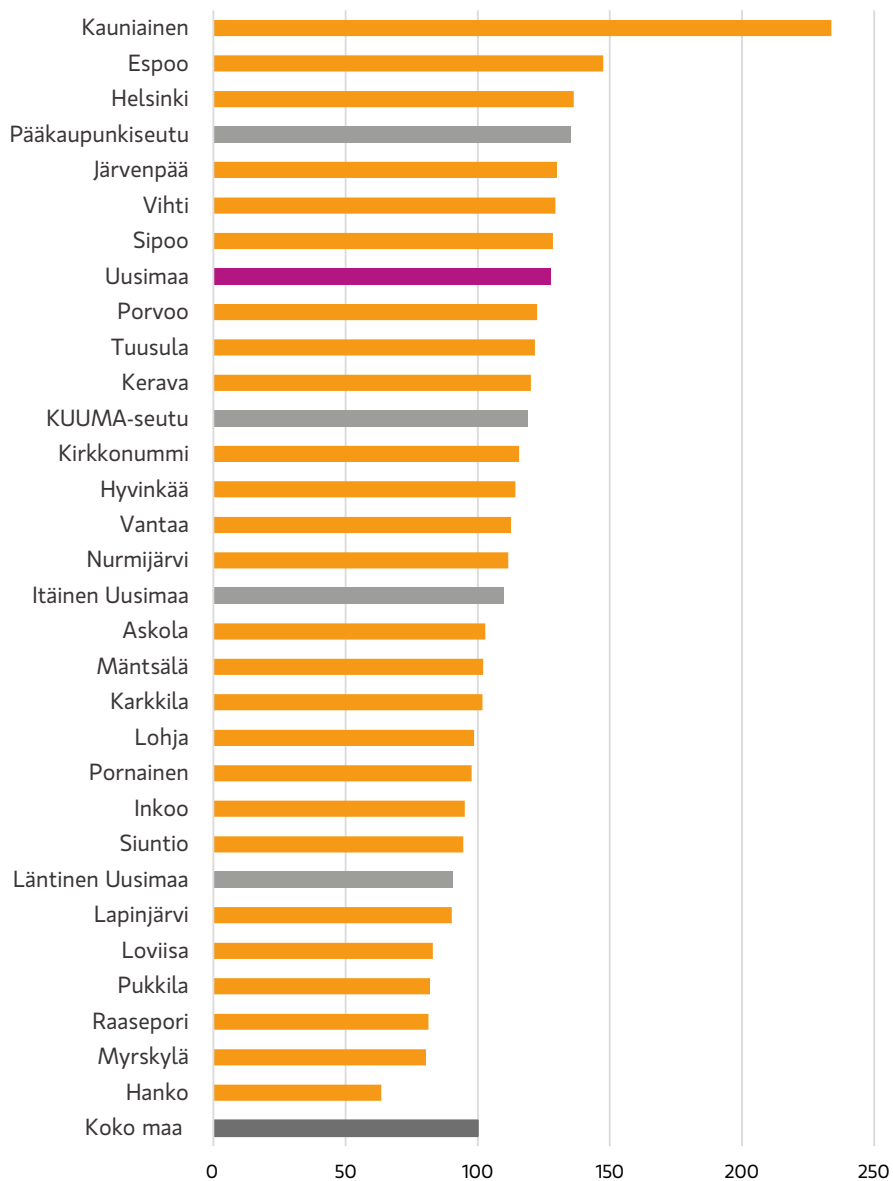
Terveydenhuollon tarvevakioidujen menojen perusidea on sama kuin ikävakioidujen, mutta vakioituja elementtejä on iän lisäksi muitakin. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella käytössä olevan tarvevakioidujen menojen laskentamenetelmän on kehittänyt laitoksen tutkimusprofessori Unto Häkkinen.

Tarvevakioidut menot koskevat sairastavuuden lisäksi myös sosiaalihoitoa (kuvio 35). Menojen laskennassa jokaiselle kunnalle on laskettu

asukaskohtainen tarvekerroin, joka kuvaa alueen asukkaiden palvelutarpeita suhteessa koko maahan. Tietoina käytetään väestön ikä- ja sukupuolirakennetta, sairastavuutta (erityiskorvausoikeudet) ja sosioekonomisesta asemaa.

Vuonna 2012 Uudellamaalla tarvevakioidut menot olivat pienimmät KUUMA-seudulla ja suurimmat läntisellä Uudellamaalla. Suuressa osassa kunnista tarvevakioidut menot olivat lähellä koko maan tasoa (kuvio 35). Pornaisten ja Keravan

Kuvio 36. Kelan korvaama yksityisen tutkimuksen ja hoidon kustannukset asukasta kohti 2013, koko maa = 100

menotaso oli selvästi alle koko maan keskiarvon, kun taas Hangossa ja Raaseporissa maan keskitaso ylittyi selvästi. Nämä tarvevakioidut menot tarkoittavat kuntien menoja.

Kunnan asukkaiden käyttämän työterveyshuollon ja yksityisten terveystalvelujen määrä vaikuttaa välillisesti kuntien menoihin. Kasaneläkelaitos korvaa osan yksityisen terveydenhuollon hoito- ja tutkimuskustannuksista. Keskimääräinen korvaustaso vuodessa vaihtelee suuresti asukkaan

kotikunnan mukaan (kuvio 36).

Korvausten taso on omaa luokkaansa Kauniainen asukkailla, yli 130 prosenttia koko maan keskiarvon. Myös Espoon ja Helsingin asukkaat saavat paljon Kelakorvauksia yksityisen terveydenhuollon käytöstä. Vähiten korvauksia saavat Hangon asukkaat. Yksi ilmeinen syy Hangon kaupungin korkeisiin terveyden- ja vanhustenhuollon menoihin (kuvio 35) on, että asukkaat käyttävät vain vähän yksityisiä palveluita.

10. YHTEENVETO

Tässä selvityksessä tarkastellaan Uudenmaan asukkaiden hyvinvointia alueellisten erojen näkökulmasta. Hyvinvointia käsitellään taloudellisesta, terveydellisestä, sosiaalisesta ja koulutuksellisesta näkökulmasta tilastoaineistojen perusteella. Kulttuurinen hyvinvointi on jätetty pois tilastotietojen vähäisyyden takia.

Uudenmaan alueiden välisten hyvinvointierojen taustalla on joukko moninaisia syitä. Keskeisiä tekijöitä ovat väestölliset erot kuten ikä, perhesuhteet ja ihmisten työmarkkina-asema. Koulutus puolestaan selittää vahvasti yksilöiden välisiä eroja työmarkkina-asemissa.

Yksilön näkökulmasta koettu hyvinvointi on merkittävämpää kuin tilastojen kertoma hyvinvointi. Koettuja hyvinvointieroja selittävät muun muassa sosiaaliset suhteet ja kokemukset osallisuudesta. Monien kyselytutkimusten perusteella tiedetään, että ihmiset pitävät erityisesti terveyttä hyvinvoinnin kannalta merkittävänä tekijänä.

Väestö

Väestöllinen huoltosuhde kuvaa ei-työikäisten ja työikäisten välistä suhdetta. Uudellamaalla huoltosuhde on parempi kuin koko Suomessa keskimäärin. Huoltosuhde on hyvä etenkin pääkaupunkiseudun suurissa kaupungeissa. Itäisellä ja läntisellä Uudellamaalla suhde on huonompi kuin koko maassa keskimäärin.

Uudenmaan alueen vieraskielinen, ulkomaalainen ja ulkomaalaistaustainen väestö keskittyy sekä absoluuttisesti että suhteellisesti pääkaupunkiseudun kolmeen suureen kaupunkiin. Ulkomaalaistaustaisella väestöllä tarkoitetaan ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajia. Heitä on vajaa kymmen prosenttia uusmaalaisista.

Koulutus

Uudenmaan väestön koulutustaso on hyvä, kun mittarina käytetään korkea-asteen tutkinnoin suorittaneiden osuutta. Toisaalta nuorilta uusmaalaisilta aikuisilta puuttuu perusasteen jälkeinen tutkinto useammin kuin koko maassa keskimäärin. Uudenmaan kuntien väliset erot ovat suuret kummallakin edellä mainitulla koulutusmittarilla.

Toimeentulo

Uudenmaan väestön valtionveronalaiset tulot ovat kaikilla maakunnan suuralueilla suuremmat kuin koko maassa keskimäärin. KUUMA-seudun ja pääkaupunkiseudun väestön tulot ovat suurin piirtein samalla tasolla. Samoin itäisen ja läntisen Uudenmaan väestön tulot ovat keskenään suurin piirtein yhtä suuret, mutta pienemmät kuin KUUMA-seudulla ja pääkaupunkiseudulla.

Kauniaisissa on selvästi koko maan korkein tulotaso sekä Uudenmaan suurimmat tuloerot. Muita suurten tuloerojen kuntia ovat Helsinki, Espoo ja Lapinjärvi. Pienimmät tuloerot ovat Pornaisissa, Mäntsälässä, Karkkilassa ja Nurmijärvellä.

Toimeentulotukea pidetään keskeisenä köyhyyden ja huono-osaisuuden mittarina. Toimeentulotuen saajien määrällä mitattuna huono-osaisia on suhteellisesti entinen Vantaalla ja Helsingissä. Ero muihin kuntiin on varsin selvä. Helsingin ja Vantaan yhteinen väkiluku on vähän yli puolet koko maakunnan väkiluvusta. Tästä johtuen Uudellamaalla on varsin paljon toimeentulotuen saajia, lähes prosenttiyksikkö enemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Asuminen

Monella mittarilla Uudenmaan asukkaiden elämä on hyvää ja laadukasta. Poikkeuksen muodostaa asuminen. Uudellamaalla asutaan kalliimminkin ja ahtaammin kuin koko maassa keskimäärin. Huono asumistilanne koskee erityisesti pääkaupunkiseudun suuria kaupunkeja. Myös maamme asunnottomista yli puolet on helsinkiläisiä, väestöstä vain reilu kymmenesosa. Yhdeksässä Uudenmaan kunnassa ei ole lainkaan asunnottomia.

Lasten päivähoito

Uusmaalaisista 3–5-vuotiaista lapsista on kunnan kustantamassa koko- tai osapäivähoidossa 73 prosenttia, mikä on yli viisi prosenttiyksikköä enemmän kuin koko maassa. Kuntien väliset erot ovat suuria, ääripäinä ovat Porvoon 84 prosenttia ja Pornaisten 42 prosenttia.

Kotona asuvat ikäihmiset

Lasten ohella ikäihmiset käyttävät paljon kunnallisia sosiaali- ja terveyspalveluita. Ikäihmiset asuvat nykyään kotonaan varsin pitkään. 75–84-vuotiaiden ryhmässä kuntien väliset erot ovat pienet, mutta jonkin verran eroja on 85 vuotta täyttäneiden ikäluokassa. Uudenmaan ääripäät kotona asuvien ikäihmisten osuuksissa ovat Keravan 87 prosenttia ja Mäntsälän 76 prosenttia.

Sairastavuus

Uudenmaan väestö on terveenpää kuin koko maassa keskimäärin. Kasanseläkelaitoksen ikävakioidun sairastavuusindeksin mukaan vain Hangan väestön sairastavuus ylittää koko maan tason. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ikävakioidun indeksin mukaan Myrskylän ja Karkkilan väestön sairastavuus ylittää koko maan taso.

LÄHTEET

Kaipainen Satu & Häkkinen Unto: Terveyden- ja sosiaalihuollon tarvevakioidut menot kunnittain ja sairaanhoitopiireittäin vuonna 2012, Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2014. (<http://www.thl.fi/fi/web/paatoksenteko-talous-ja-palvelujarjestelma/talous/tilastoja>)

Kaupunki- ja seutuindikaattorit – tilastotietokanta, Tilastokeskus.

SOTKANet – tilasto- ja indikaattoritietopankki, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

StatFin – tilastotietokanta, Tilastokeskus.

Väestötietopalvelu – tilastotietokanta, Tilastokeskus.

LIITE 1. PERHETYYPPIEN PROSENTTIJAKAUMA 2013

Kunta tai seutu	Avio- ja avopari, ei lapsia	Avio- ja avoparin lapsiperheet	Yksihuoltaja- perheet	Yhteensä
Espoo	42,9	44,0	13,1	100
Helsinki	51,2	33,1	15,8	100
Kauniainen	43,5	44,5	12,1	100
Vantaa	44,9	40,2	14,8	100
Pääkaupunkiseutu	47,8	37,4	14,9	100
Hyvinkää	48,6	38,3	13,1	100
Järvenpää	45,9	40,3	13,7	100
Kerava	46,7	38,3	15,1	100
Kirkkonummi	39,9	48,5	11,5	100
Mäntsälä	43,4	46,7	9,9	100
Nurmijärvi	40,2	48,6	11,3	100
Pornainen	38,5	52,2	9,4	100
Sipoo	41,2	48,2	10,5	100
Tuusula	41,7	47,0	11,3	100
Vihti	43,7	44,6	11,7	100
KUUMA-seutu	43,6	44,2	12,2	100
Hanko	55,2	32,5	12,3	100
Inkoo	47,6	40,8	11,6	100
Karkkila	51,2	37,6	11,2	100
Lohja	48,3	38,9	12,8	100
Raasepori	50,0	38,0	11,9	100
Siuntio	44,5	46,6	8,9	100
Läntinen Uusimaa	49,3	38,6	12,1	100
Askola	42,9	45,3	11,8	100
Lapinjärvi	51,1	34,5	14,4	100
Loviisa	53,0	35,9	11,1	100
Myrskylä	49,3	37,1	13,6	100
Porvoo	47,3	40,8	11,9	100
Pukkila	45,1	43,7	11,2	100
Itäinen Uusimaa	48,3	39,9	11,8	100
Uusimaa	47,0	39,0	14,0	100
Koko maa	50,0	37,7	12,2	100

pienin arvo

suurin arvo

Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Uusimaa Regional Council // Helsinki-Uusimaa Region

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi